

36e JAARGANG nr. 4 - lente 2016

V
A
N

ZOYS

T
O
T

SOEST

TIJDSCHRIFT VAN DE HISTORISCHE VERENIGING
"SOEST - SOESTERBERG"

Historische Vereniging Soest - Soesterberg

Opgericht 8 mei 1980

Secretariaat: Steenhoffstraat 46 - 3764 BM - Soest - info@hvsoest.nl - www.hvsoest.nl

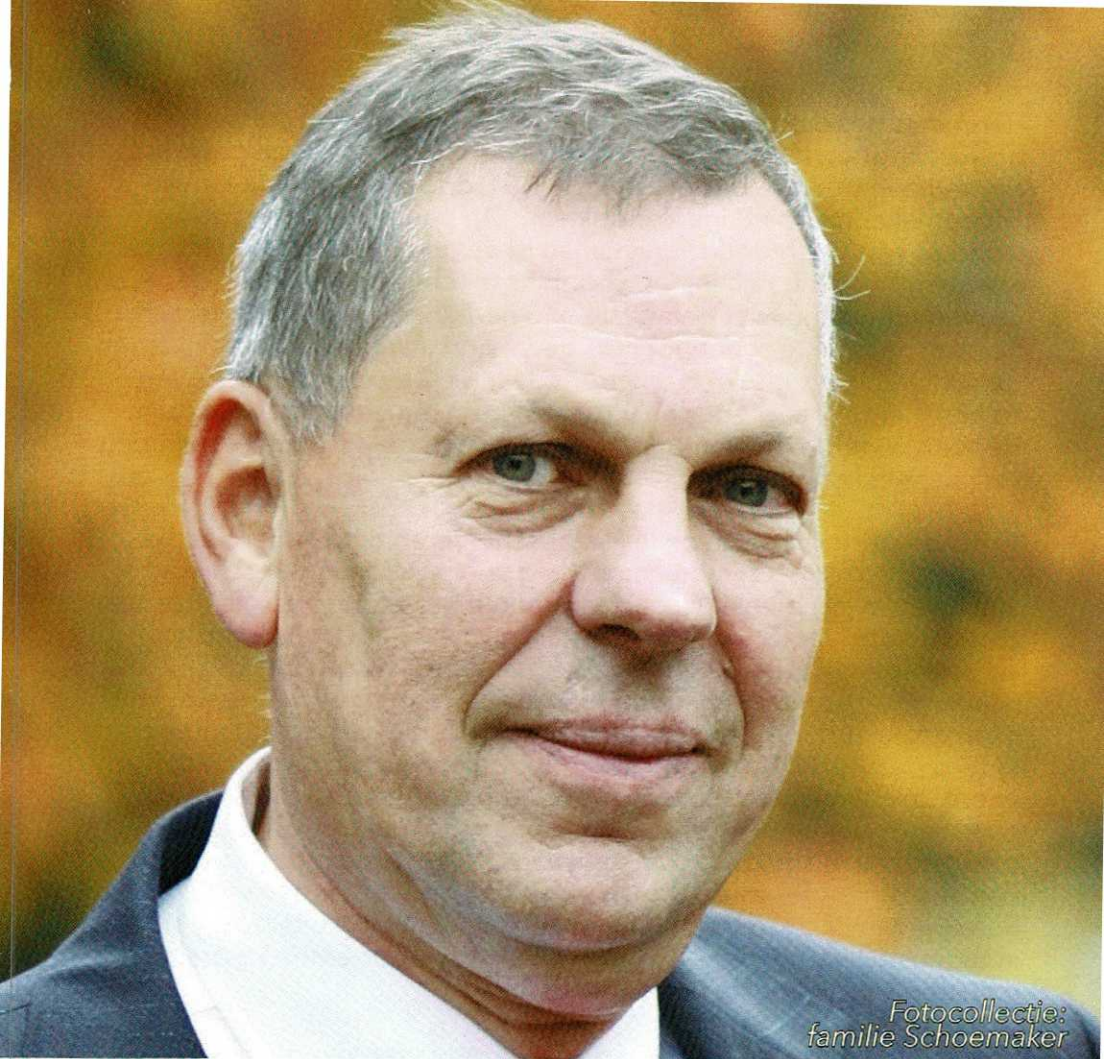
Voorzitter:	Herman Schoemaker	(1943-2016)	-----
Vice voorzitter:	Ton Hartman	ton.hartman@telfort.nl	035-7851770
Secretaris:	Johan van 't Klooster	jakvantklooster@hetnet.nl	035-5885399
Penningmeester:	Patrick Kuijpers	pkuijpers@deloitte.nl	035-6013060
Overige leden:	Henk Groenesteijn	info@hiscue.com	035-6025795
	Hanneke Roskam	hanneke@roskam.nu	035-6018750
	Fred Engberink	f.engberink1@kpnplanet.nl	035-6019399
	Rob van Es	r.ves@hccnet.nl	035-6022944

Inhoudsopgave lentenummer 2016

	pag.
1. In Memoriam: Herman Schoemaker (1943-2016)	1
2. In Memoriam: Gijs van Brummelen (1934-2015)	6
3. Voorwoord van de redactie	9
4. Terugblik op vorige nummers van dit blad	10
5. De brinken van Soest	14
6. De opkomst van georganiseerde volleybalsport in Soest	24
7. Berichten van het bestuur	35
8. Blinken en verzinken	36
9. De verhalen achter een 90-jarige voetbalvereniging	48
10. Huisartsenhulp in Soesterberg in de 20ste eeuw	50
11. Brongerslezing 29 april 2016	55

Omslagfoto: Bakkerij van Brummelen, foto gemaakt op 16 mei 1995. Gijs van Brummelen (1934-2016) heeft hier zijn jeugd doorgebracht en later verschillende jaren brood gebakken.

Foto achterzijde: De winkel van Herman en Walda Schoemaker aan de Van Weestraat, fotocollectie familie Schoemaker

*Fotocollectie:
familie Schoemaker*

In Memoriam: Herman Schoemaker (1943-2016)

Optimist en stimulator

Donderdag 3 maart 2016 is onze voorzitter van de Historische Vereniging Soest / Soesterberg Herman Schoemaker overleden. Ondanks alle krachtsinspanningen heeft hij de strijd tegen de gevreesde ziekte niet kunnen winnen. Daarmee komt voor de Historische Vereniging een einde aan zijn voorzitterschap, een rol die hij met veel enthousiasme vervulde.

Herman is geboren in de Tweede Wereldoorlog, hij zal dat niet bewust hebben meegemaakt. Toch zal hij wellicht getuige geweest zijn van een treurige gebeurtenis. In de Oorlog woonde de familie Schoemaker aan de Prins Hendriklaan. Op een gegeven moment stond er een vluchtende verzetsman in de tuin. Hij vroeg aan moeder Schoemaker of hij zich in het woonhuis mocht verschuilen. In een split second moest moeder een beslissing nemen. Waarschijnlijk terecht heeft zij hem de toegang tot huis geweigerd, want even later kwamen de achtervolgers met een speurhond langs. De consequenties van zo een 'heldendaad' zouden voor het gezin rampzalig geweest zijn. Herman vertelde dat verhaal vaker om aan te geven dat niet iedereen verzetsheld kon zijn.

Vanaf de oprichting van onze Historische Vereniging is Herman lid geweest, waaruit al zijn belangstelling voor de Soester geschiedenis en samenleving bleek. Als ondernemer in de witgoed en elektronica detailhandel, aanvankelijk te Soesterberg aan het Dorpsplein, later als opvolger van zijn ouders aan de Van Weedestraat (EXPERT Schoemaker), en met een jong huisgezin, was hij gedwongen zijn tijd en energie anders te besteden. Daarnaast leidde hij op dat moment, tijdens de Koude Oorlog nog een dubbelleven als 'Stay Behind agent', iets dat later aanleiding voor hem was om geschiedenis te gaan studeren. Als 'gepensioneerde' nam hij alsnog plaats in de collegebanken van de Universiteit van Utrecht tussen de jongelui. Een van zijn professoren was zijn leeftijdsgenoot Maarten van Rossem, terwijl deze laatste nogal een droefgeestig uitstraling heeft in tegenstelling tot onze levenslustige Herman, noemde Herman hem toch een van zijn beste hoogleraren.

Herman heeft zijn studie succesvol afgerond met een doctoraal scriptie over "Stay Behind", de organisatie waarvoor hij jarenlang actief is geweest. Als vervolg daarop had hij zelfs een optreden in het televisieprogramma "De Wereld Draait Door" van Matthijs van Nieuwkerk, samen met zijn hoogleraar Beatrice de Graaf (nota bene 32 jaar jonger dan Herman).

Stay Behind is vrij snel na de Tweede Wereldoorlog opgezet om in het geval van een nieuwe bezetting door een vreemde mogendheid een betere organisatie van het verzetswerk te organiseren. Daarbij moet vooral aan bewustwording en communicatie gedacht worden en niet aan een gewelddadige guerrilla tactiek. Het laatste zou hem zeker in gewetensnood gebracht hebben. Herman was erg betrokken

bij de Hervormde, later de Protestantse Kerk Nederland en samenleving. In de plaatselijke Emmakerk was hij jarenlang voorzitter van de Diaconie waarbij hij zocht naar praktische oplossingen en minder naar strikte naleving van de regels, hij had een groot hart en begrip voor zijn medemensen.

Aanvankelijk twijfelde Herman of hij het voorzitterschap van onze vereniging moest aanvaarden, een leven in de luwte beviel hem aardig goed. Doordat hij gelukkig de uitdaging is aangegaan, mede door zijn ervaringen met het besturen van enkele brancheorganisaties en ook bijvoorbeeld het bestuur van de molen "De Windhond" en

de plaatselijke CDA afdeling, wist hij gauw rust en sfeer in de bestuursvergaderingen te brengen. Een kleine vier jaar heeft hij onze vereniging kunnen leiden. In gesprekken met het gemeentebestuur van Soest, Museum Soest en andere organisaties zocht hij altijd naar raakvlakken en niet naar verschillen, respectabele samenwerking was zijn streven. Om het even of het om een man of vrouw gaat, mensen moet je inzetten, daar waar zij goed zijn, was zijn motto!

Als gastschrijver heeft hij al wat bijdragen aan Van Zoys tot Soest geleverd. Tijdgebrek verhinderde hem om meer te schrijven. Naast de gebruikelijke (kerst)gedachten van de voorzitter heeft hij de familie De Vos belicht: dokter de Vos en zijn zoons met hun oorlogsverleden

De winkel van Herman en Walda Schoemaker in 1964 aan de Van Weedestraat, fotocollectie familie Schoemaker

De winkel bij de heropening in 1993, fotocollectie familie Schoemaker

Een van de hoogtepunten van zijn voorzitterschap, de presentatie van het boek "Beeldende Kunstgeschiedenis Soest en Soesterberg op 28 november 2014. Herman reikt het eerste exemplaar uit aan wethouder Peter van der Torre.

in het Winternummer 2014. Verder de (bouw)geschiedenis van de Emmakerk in het Herfstnummer 2013. In dit nummer nog een verhaal over de plaatselijke kerkgeschiedenis. Ook voor een artikel over de sappelende middenstanders dat voorbereid wordt, had hij een aardige aanvullende anekdote. Banketbakker Schaddelee was al in de jaren vijftig van de vorige eeuw geëmigreerd naar de Verenigde Staten van Amerika. Daar waren zijn stoutste dromen uitgekomen, hij was een succesvol ondernemer geworden. In de jaren negentig wilde hij zijn toenmalig Amerikaans personeel wel laten zien waar hij begonnen was. Op een zaterdag kwam hij aan in Soest, maar alhier bleek zijn Creditkaart niet te werken en de banken waren gesloten. Hulpeloos zocht hij Herman op en vroeg hem of hij even duizend gulden kon voorschieten om toch te kunnen eten. Het tekent Herman zoals die was: altijd bereid om te helpen, overigens is het goed gekomen met het geld.

Helaas in het hier en nu, sloeg het noodlot voor Herman al gauw toe; nauwelijks afgestudeerd openbaarde de ziekte zich in hevige mate. Zijn mobiliteit liep ernstig terug, een scootmobiel werd zijn vervoermiddel. Dankzij zijn wilskracht en optimisme vocht hij zich een

weg terug, hij kon weer lopen en fietsen. Op de evenementen waarop de HVS met een stand aanwezig was, was Herman er nagenoeg altijd bij. Hij kende zoveel inwoners van Soest en Soesterberg door zijn ervaring als winkelier en sociaal betrokkene, dat hij hierdoor veel mensen kon aanspreken en wist te interesseren voor een lidmaatschap van de historische vereniging. Het ledenbestand is de laatste jaren gegroeid, vooral dankzij de inspanningen van Herman.

Ondanks zijn teruglopende gezondheid en daar bovenop de ziekte van zijn vrouw, bleef hij optimistisch en betrokken tot het laatst toe.

Wij zullen ons Herman blijven herinneren als een integer persoon die warme belangstelling toonde voor de mede (bestuurs)leden en hun gezinnen. Verder herinneren wij ons Herman als een wilskrachtige voorzitter met een optimistische kijk op de toekomst. Wij hebben met Herman een helaas veel te vroeg geëindigde goede bestuursperiode gehad, wij zullen hem zeer missen.

Wij wensen Walda, kinderen en kleinkinderen veel sterkte om de leegte die Herman achterlaat in hun leven te dragen.

Het bestuur en leden van de Historische Vereniging Soest - Soesterberg

Op de Klitsavond 2016 heette Herman ons nog welkom, foto René van Hal

In Memoriam: Gijs van Brummelen (1934-2015)

Foto Evert van Brummelen jr.

Enkele dagen voor Kerst overleed de heer Gijs van Brummelen op 81 jarige leeftijd. Gijs heeft veel betekend voor de Soester samenleving en met name voor het bewaren van de historie. Alhoewel hij geboren en opgegroeid is in Den Dolder, was hij al gauw thuis in de geschiedenis van Soest, niet verwonderlijk gezien de familieverbanden. In het boekje "150 Jaar Bakkerij van Brummelen" beschrijft Gijs de familie en het pand waarin de familie gehuisvest was. Zijn betovergrootvader Cornelis Hendrikus (1805-1887), afkomstig uit Rijswijk (Gelderland), huwde een Soester deerne: Hendrikje Fluyt (1808-1878) en vestigde zich in het pand "De Pol". Het pand was al een winkel waarin van alles verkocht werd, maar geen brood. Cornelis had thuis in Rijswijk het brood bakken al geleerd en introduceerde het commercieel broodbakken in dit pand, daarmee werd het dus een bakkerij! Dit betekende de start van ongeveer 160 jaar broodbakken door vijf generaties. Doordat er door de

generaties heen meer zonen voor het bakkersvak kozen, waren er meer bakkerijen 'Van Brummelen'. Evenals in de landbouw was het ouderlijk bedrijf voorbestemd voor de jongste zoon, maar het liep weleens anders. Zo keerde vader Evert van Brummelen (1902-1963) in 1947 weer naar Soest terug en heeft Gijs de lagere school aan de Driehoeksweg nog bezocht.

Samen met zijn echtgenote Gré begon hij een bakkerij en winkel aan de Ossendamweg. Wel heeft Gijs met broer Evert en zwager Arie van Oostenbrugge gedurende de zeventiger jaren van de vorige eeuw gezamenlijk brood gebakken in de bakkerij "De Pol". Door de beperkte bouwmogelijkheden in de Kerkebuurt werd er weer voor gekozen om aan de Ossendamweg brood te gaan bakken. Hijzelf, een van de bakkers van de vijfde generatie, zal het zeker betreurd hebben dat er bijna geen toekomst is voor kleinschalige ambachtelijke bakkerijen.

Vrij snel na de oprichting van onze Historische Vereniging Soest - Soesterberg is Gijs lid geworden en heeft hij zich actief ingezet. Ook voor aanvankelijk de Oudheidkamer en later Museum (Oud) Soest heeft Gijs zich vele jaren dienstbaar getoond, enerzijds als bestuurslid en anderzijds als suppoost. Zijn grootste verdienste was het uitzoeken en schrijven van de rubriek "Verdwenen Soest Hervonden" in de Soester Courant. Vanaf eind 1999 tot in 2007 verscheen er elke twee weken een artikel over een willekeurig historisch onderwerp met bijbehorende foto. Gijs besteedde veel tijd aan de artikelen met het doen van onderzoek, het bezoeken van oudere inwoners en het verzorgen van het fotomateriaal. De rubriek werd en wordt goed gelezen, nog steeds komen er reacties binnen op de verhalen uit zijn tijd. Sinds de artikelen via het internet raadpleegbaar zijn (www.verdwenensoest.nl) zijn er reacties uit alle werelddelen binnengekomen.

Ook in dit blad heeft Gijs het een en ander geschreven, vaak een uitgebreidere versie van het artikel in Verdwenen Soest. Zijn eerste artikel (herfst 1986) ging natuurlijk over de familiebakkerij en kan als opmaat voor het bovenvermelde boek gezien worden. In het winternummer 1991 doet hij verslag van de pogingen om weer brood te bakken in het leegstaande café "De Roode Haan" (nu een gelijknamig woonwijkje aan de Birkstraat). Oorspronkelijk was er naast het cafébedrijf ook een bakkerij in dat pand. De laatste bakker, Kobus van Ee, had zijn adem al ongeveer honderd jaar eerder uitgeblazen

De winkel van Gijs en Gré van Brummelen aan de Ossendamweg, foto Gijs van Brummelen

en daardoor mislukten de proefbaksels: er was al zoveel vocht in de oven getrokken dat alleen langdurig stoken kwaliteit kon geven. Of hij in De Roode Haan geïnspireerd geraakt is in het cafébedrijf is niet zeker, maar in de periode herfst 1994 tot en met zomer 1996 heeft hij verschillende horecagelegenheden nader beschreven. Zijn laatste verhaal over verzetsman Flip Masselman (lente 2015) was weer een bewerking van een "Verdwenen Soest" artikel.

Hartproblemen en de daarbij horende vermoeidheidsklachten verminderde de inzet voor de geschiedschrijving, de interesse is wel tot het einde toe gebleven. Vanuit het appartement aan de Baron Bentinckstraat had hij een prachtig uitzicht over de Soester Eng en de Windhond, op de foto ziet u Gijs in omgekeerde richting. Wij zijn Gijs dankbaar voor het vele werk dat hij in al die jaren heeft gedaan en wensen Gré, kinderen en kleinkinderen veel sterkte toe met dit verlies.

Voorwoord van de redactie

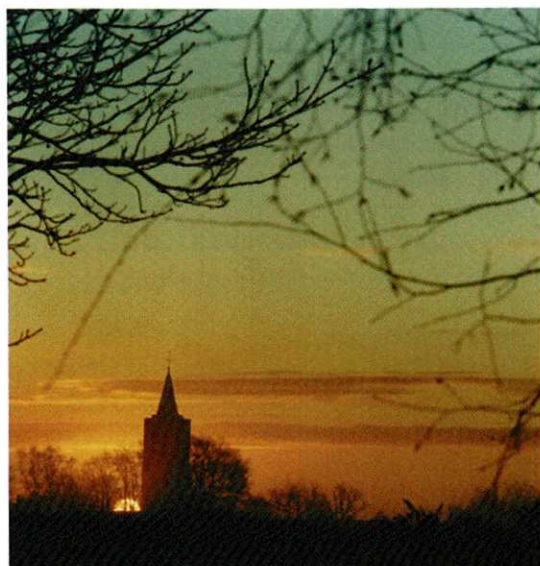
Helaas moeten we dit nummer starten met een tweetal In Memoriam. Verder het tweede deel van het artikel "De Brinken van Soest", geschreven door de heer Jaap Groeneveld uit Eemnes. In de serie "Verenigingen en Organisaties" beschrijft René van Hal de geschiedenis van de volleybalsport. Herman Schoemaker vat de kerkelijke geschiedenis in wat grote stappen samen. In de serie "Gezondheidszorg" besteedt Jan de Mos dit keer weer aandacht aan Soesterberg. Tussen het samenstellen en het verschijnen van dit blad zitten enkele weken, op het moment van de boekpresentatie was dit blad bij de drukkerij. Wel is de boekrecensie van het jubileumboek "90 jaar S.O. Soest" al in dit blad opgenomen. Verder vindt u de aankondiging van de "Brongerslezing" en de vaste rubrieken.

Dit is alweer het laatste nummer van de 36ste jaargang, en ook het laatste nummer van de vier jaargangen die door de huidige redactie geredigeerd zijn. Tijd voor een kleine evaluatie: allereerst wil ik dank uitspreken naar de mede redactieleden, hun inbreng is van onschatbare waarde. Hun taaltechnische opmerkingen worden door de auteurs bijna altijd aanvaard. Natuurlijk ook dank aan de gastschrijvers, zonder jullie zou er geen blad zijn. Als redactie streven we wel naar een bepaalde kwaliteit, we betreuren het als we soms artikelen moeten afwijzen.

Foto H Jaanus op 31 juli 2006, niet alleen historische foto's zijn welkom maar ook actuele foto's

Terugblik op vorige nummers van dit blad:

Winternummer 2015, omslagfoto achterzijde

De prachtige zonsondergang blijkt een zonsopkomst te zijn. De foto is gemaakt door de heer H. Jaanus op 22 december 1995. Hij heeft de foto de toepasselijke naam "Zonnewende" gegeven, dit omdat de positie van de zon ten opzichte van de "Oude Kerk" alleen rond de kortste dag zo is. De foto is genomen vanaf de rand van de Zuidereng aan de Van Goyenlaan, u ziet dus de zon links van de toren net

boven het dak van de Oude Kerk opkomen. Eerder of later in het jaar staat de zon hoger op hetzelfde punt en is het effect minder fraai. Het gezegde "ochtendrood is regen in de sloot" was niet van toepassing, op het moment van de foto was het lichtvriezend weer. Wel was het later op de dag zwaar bewolkt, maar bleef het zelfs ook de volgende dag droog.

Winternummer 2015, 91 jaar aanwezigheid paters SVD in Soesterberg.

Naast de positieve reacties, onder andere uit Teteringen waar de congregatie nog gevestigd is, waren er nog enkele aanvullende reacties. De heer J. Zalmann, zoon van de befaamde Zonnegloren-arts J.H. Zalmann, heeft de Meidagen van 1940 in het Missiehuis Sint Jan doorgebracht. Op verzoek van burgemeester Des Tombe werd in het missiehuis Sint Jan een Rode Kruispost ingericht. Bij de strijd om de Grebbelinie was de verwachting dat er vele gewonden zouden kunnen vallen. Gezien het feit dat Amersfoort en Soest inclusief Zonnegloren geëvacueerd dienden te worden, was de locatie Sint Jan relatief dichtbij het front. Onder leiding van de gemeente arts

J.H.A. Rupert, dokter Zalmann en een aantal verpleegsters van Zonnegloren, werd het gebouw daarvoor geschikt gemaakt. De overige leden van de familie Zalmann bivakkeerden daar ook en de toen nog 14-jarige schooljongen Joop Zalmann heeft de Duitse soldaten na de capitulatie nog zien binnenmarcheren. Overigens heeft de Rode Kruispost weinig te doen gehad volgens de heer Zalmann. Het gezin Zalmann hervatte het normale leven van werken in Zonnegloren en wonen in het huis aan de Van Beuningenlaan 10 (het huis is vervangen en omgenummerd naar 12).

Het woonhuis van de familie Zalmann aan de Van Beuningenlaan 10.

Op hetzelfde artikel "91 jaar aanwezigheid paters SVD in Soesterberg" kregen wij ook een reactie uit Achterveld. De heer Gerrit van Bakkum herkende zijn Heerroom Monseigneur Wim van Bakkum (1910-1998) op de foto op bladzijde 25. Op de foto ziet u vier geestelijken op de voorgrond zitten, de derde van links is Mgr. van Bakkum. Hij was geboren in Achterveld, zijn vader was

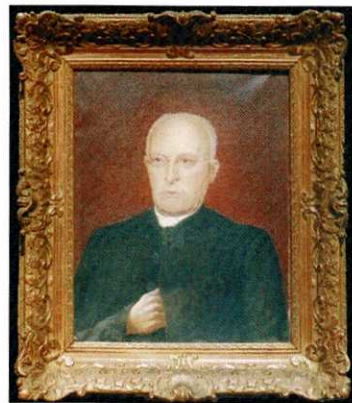
Derde geestelijke van links Mgr. Van Bakkum.

winkelier en koster. Wim voelde zich geroepen tot missionaris. In 1936 vertrok hij naar Flores in het toenmalige Nederlands Oost-Indië, tijdens de Japanse bezetting was hij geïnterneerd op Celebes. Hij was in 1951 tot titulair bisschop gewijd, later kreeg hij een bisdom toegewezen. Hij kwam in 1952 tijdelijk terug naar Nederland, en werd daar natuurlijk als hoogwaardigheidsbekleder vereerd. Ter motivatie van de schooljongens mocht hij natuurlijk ook op de foto, bisschop worden werd toch als hoogst haalbare ideaal gezien. Overigens was deze kerkelijk leider zijn tijd ver vooruit, hij bepleitte al gebruik van de volkstaal.

Herfst 2015 en Zomer 2015:

"Evacuatie van de burgerbevolking in de Meidagen van 1940".

Zoals u al eerder heeft kunnen lezen is de heer Jaap van de Gruiter uit Andijk bezig met een artikel voor hun jaarboek. Het onderwerp is de opvang van evacuees uit Soest in de Meidagen van 1940. In het nabijgelegen dorpje Hem was een transportbedrijf De Drieban gevestigd. De laatste eigenaar, Jac. Besseling, heeft de geschiedenis van het bedrijf in een boekwerkje beschreven. Over de meidagen 1940 schrijft hij dat zijn vader en broers met open vrachtwagens meehielpen om de bevolking van Soest te evacueren. In het boek worden zelfs namen genoemd: v.d. Bremen [Bre(e)mer], Wijntjes, Ribbering [Ribberink], Tensen en Hilhorst. Gezien het vaak voorkomen van de familienamen Van den Bre(e)mer en Hilhorst in Soest, zijn de betreffende gezinnen niet te achterhalen. Mogelijk heeft Tensen deze particuliere evacuatie wel georganiseerd met als doel om ook huisraad in veiligheid te brengen. W.C. Tensen was zelf afkomstig uit Schellinkhout en zal in Noord-Holland nog wel connecties gehad hebben. De familie Wijntjes woonde aan het einde van de Birkstraat, voor dochter Sofie bleek de evacuatie geen nare gebeurtenis, ze ontmoette haar levenspartner Kees Besseling.

Pastoor Snelting

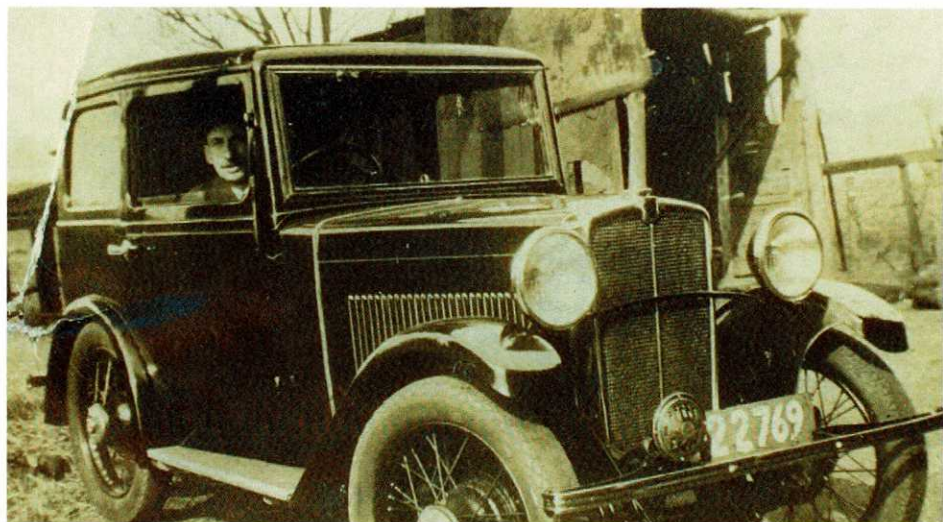
Zomernummer 2015:

Joan Colette (1889-1958)

In het zomernummer 2015 stond de kunstenaar Joan Colette (1889-1958) en zijn fresco's in het Cenakel centraal. Het blijkt dat hij ook een niet onverdienstelijk portretschilder was, zoals u kunt zien op het portret van pastoor Snelting. Pastoor Snelting was de leidsman van de Carolus Borromeuskerk te Soesterberg in de periode 1898-1905. Daarna is hij overgeplaatst naar Blaricum waar Colette een parochiaan was. Thans hangt het portret van Snelting nog steeds in de pastorie van de Sint Vituskerk te Blaricum.

Zomernummer 2014: Medewerking gevraagd

Wij vroegen uw medewerking om twee foto's te herkennen, het is onze laksheid dat de oplossing niet eerder gepubliceerd is. Het huis op bijgaande foto werd razendsnel herkend als zijnde het huis van de familie Van Etten aan de Waldeck Pyrmontlaan 41.

De heer Leertouwer in zijn Morris Minor

Mevrouw Jo Koot, onderlaatsst nog onderscheiden met de Museumpenning, bracht ons op het goede spoor van de andere foto. Zij vermoedde dat het C. J.W. (Cor) Leertouwer was. De familie Leertouwer bevestigde dit en gaf wat aanvullende informatie. De inschatting dat de foto na 1936 genomen was, was juist, in dat jaar verwierf J.J. Molenaar uit Amersfoort

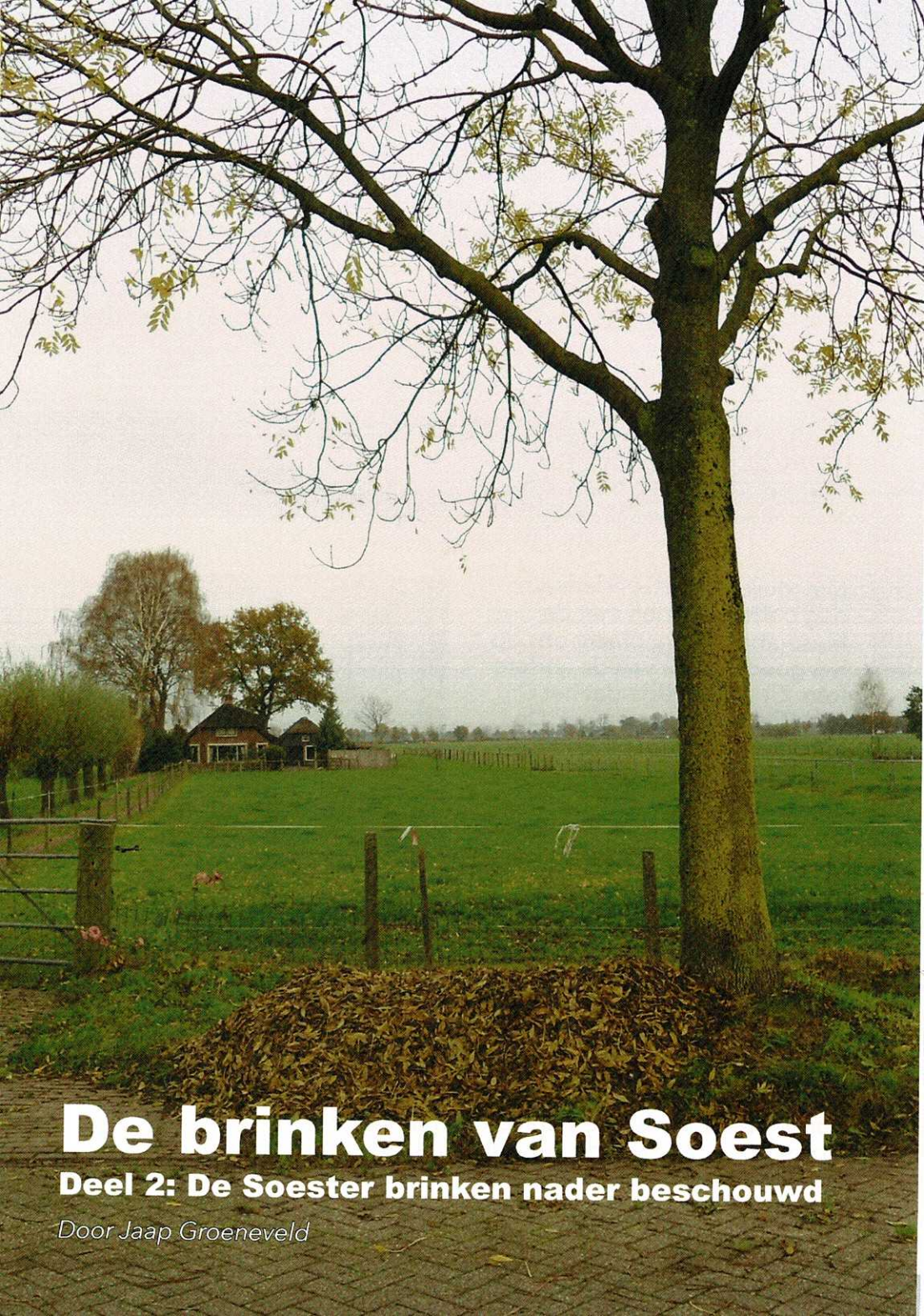

Waldeck Pyrmontlaan 8

het importeurschap van de Morris automobielen. Cor Leertouwer vestigde zich in 1936 in Soest aan het Oude Grachtje 23 (het boerderijtje heeft nu als adres Clemensstraat). Lang heeft hij daar niet gewoond, in mei 1938 verhuist hij met zijn gezin naar de Molenstraat.

Zomernummer 2014: Theunis de Kruijf

Theunis de Kruijf was chirurgijn/heelmeester in Soest in de periode 1813-1849, vooral de eerste jaren bezocht hij nog patiënten in zijn vorige standplaats Laren. Dat zal niet gewaardeerd zijn door zijn opvolger en heeft geleid tot wat verdachtmakingen. Henk Valkenet heeft een rapport gevonden waarin Theunis de Kruijf volledig gerehabiliteerd werd.

De brinken van Soest

Deel 2: De Soester brinken nader beschouwd

Door Jaap Groeneveld

De omvang en ligging van de brink

Op het kadastrale minuutplan van 1832 (zie afbeelding 2) zijn de twee afzonderlijke *Langeindse* en *Korteindse Brinken* nog duidelijk te herkennen. Zij waren destijds eigendom van de gemeente Soest en werden door haar verpacht. Bij de eerste kunnen we ook de twee velden ter weerszijden van de Grote Melmweg beschouwen als delen van de Brink voor 1597.¹ Maar was de brink mogelijk nog breder, zoals mevrouw Gottschalk meende?

De brinken van Soest

Gottschalk denkt dat de brink veel later is ontstaan dan de vestiging van de boerderijen. Redenen geeft zij daarvoor helaas niet. In Soest zou volgens Hilhorst al vanaf de achtste eeuw sprake zijn geweest van een ontginningsbasis met zeven hoeven langs het Korte End. Met het ontginnen van deze hoeven en het direct gebruiken van gemeenschappelijke grond voor het weiden van enig vee, zal er van meet af aan een gemeenschappelijk terrein voor veedrift en verzameling bij de boerderijen zijn geweest. Het gedeelte van de Langeindse Brink langs de Lange Brinkweg zou dan op dezelfde wijze uit de tweede helft van de tiende eeuw dateren.

Het opmerkelijke van Soest is dat er al in de achtste eeuw sprake lijkt te zijn van een planmatige strokenverkaveling, terwijl bij zulke ontginningsnederzettingen in latere eeuwen (twaalfde en later), vooral in de veenontginningen, meestal geen sprake meer is van een brink. Nederlangbroek en Schalkwijk lijken in het Kromme Rijn-gebied daarop de uitzonderingen te zijn.² De vorm en ligging van de Soester brinken zijn atypisch, maar er is een min of meer vergelijkbare situatie in het Drentse dorp Gees, dat we eerder noemden (zie afbeelding 2 in deel 1). De brinken liggen op de rand van de lagere weiden (richting Eemdal), terwijl ze min of meer een verlengstuk van de boeren(achter)erven lijken te zijn; een rechtgetrokken variant van afbeelding 3 in deel 1.

Oudste vermeldingen

De brink van Soest wordt, voor zover bekend, voor het eerst vermeld in een bisschoppelijke rentmeesterrekening van 1378/1379.³ In de zomer van 1379 laat de rentmeester turf uit het veen vervoeren 'tot Soes aen den berch opt hoghe opten Brenck bij skupers',⁴ waarbij met 'skupers' de Cupershoeve is bedoeld, die samen met de Vranckenhoeve een hele hoeve vormde.⁵ De schrijfwijze in vijftiende- en zestiende-eeuwse citaten is veelal *brenck*, maar ook *brinck*, *brynck* en *brijnck* komt voor.⁶ Een voorbeeld uit 1502 refereert

Overzicht van het dorp Soest op basis van de kadastrale kaart van 1832, noorden boven (basis: Gérard Derks; gekleurde tekst: auteur). De Langeindse Brink strekt zich in geel uit langs Middelwijk en het Lange End. De brink als geheel begint en eindigt bij de beide einden van de Baarnweg.

Herberg De Drie Ringen in de Soester Kerkebuurt, gezien vanaf de rand van het kerkhof bij het koor van de Oude Kerk (collectie G.J.M. Derks, Arnhem). Hoewel deze omgeving functies had die bij een dorpsbrink horen, maakte het geen deel uit van de Soester brink.

aan 'die gehmeyn brenck', waar het gemeenschappelijk bezit tot uitdrukking komt, terwijl naast *brink* ook *meent* of *gemeente* wordt gebruikt.⁷ Per slot was de brink een bijzonder gedeelte van de gemeenschapsgrond, *de gemeente*.

De nadere plaatsbepaling van de brink(en) komt voor het eerst naar voren in 1557 in een getuigenverklaring door vier lokale ingezetenen in de leeftijd van zestig tot zeventig jaar, die eerder in het dorpsbestuur hadden gezeten. Zij verklaren wel te weten volgens eendrachtige buurspraak dat '*nijemant op den brynck tusschen den twee Baerenwegen sal mogen grove soyen stijcken (zoden steken), noch plaggen, noch maeijen dan alleen voor soveel hij van bedarf [nodig] heeft ende niet meer*'.⁸ De hier genoemde plaatsbepaling veroorzaakte veel verwarring, waarover later meer. In 1528 was al eens eerder de omvang van de brink opnieuw 'offgeraemt' (afgeperkt) volgens oude brieven van de bisschop en getuigenissen van wederom een aantal oude mannen.⁹ In 1569 wordt in een conceptversie van de *Costumen en usantiën van Soest* aandacht gegeven aan de brink, de Eng en de wegen, die enig inzicht geeft

De Lange Brinkweg als onverhard pad ter hoogte van de Korte Middelwijkstraat omstreeks 1915-1920 met zicht richting Soestdijk (collectie G.J.M. Derks, Arnhem). De schuur en de beide daarop volgende huizen (het huidige pand Lange Brinkweg 64) aan de linkerzijde zijn gebouwd op voormalige brinkgrond. Ook de bomen rechts staan op de brink.

omtrent de situatie: 13. Item dye byren (buren) van Soest hebben gans gheen incomsten van enyge goederen ofte landeren, dan hebben alleen enen kaelen brijnck, daer nauwelijcken dye ganssen dye koste kryghen mueghen.¹⁰ Artikel 15 gaat over de Eng waarover een heerweg gaat, die Barenwech wordt genoemd, en die we in samenhang met het volgende moeilijk anders kunnen interpreteren dan de huidige Soesterengweg en aansluitende wegvakken in het verlengde. Deze is hierna van belang in verband met de omvang van de brink. Verder worden de Doedtwesch en het Padde genoemd, die respectievelijk de Doodweg of Overweg (Rijksstraatweg sinds 1816) en het Kerkpad zijn.

In de opsomming ontbreekt het karrespoor over de brink, dat daarom van zeer ondergeschikte betekenis was en alleen voor de aangrenzende boeren van belang was. Derks merkt op dat primaire bronnen nooit refereerden aan een weg achter de boerderijen, maar altijd aan 'de brink'.¹¹

De oorspronkelijke omvang van de brinken

De tekst van 1557 - 'tussen de twee Baarnwegen' - over de omvang van de brink veroorzaakte de nodige verwarring bij Gottschalk. Zij zag in de ene Baarnweg de latere straatweg (Steenhoffstraat etc.) en in de andere het oude karrepad achter de boerderijen, de huidige (Korte en Lange) Brinkweg, die ze abusievelijk de Doodweg noemde, wat helaas ook door andere auteurs is overgenomen. Op basis daarvan concludeerde ze dat de brink tussen de straatweg (Overweg, werkelijke Doodweg) en de begrenzing van de weilanden van de Eempolder lag.¹² Zij zag verder de hofsteden met hun met bomen omzoomde erf als eilandjes op de (Langeindse) brink. Hierin vond ze steun in de tekst uit 1379, waarin de bisschoppelijke rentmeester de turf uit het veen 'aen den berch opt hoghe opten Brenc' liet brengen. Het hoge deel tussen het Kerkpad en de Overweg van dat veronderstelde deel van de brink zou volgens haar gebruikt zijn als opslag voor turf en hooi.

Er zijn verschillende zaken die dit onhoudbaar maken. Allereerst lag het karrepad niet tegen de weilanden aan, maar vlak achter de boerderijen (de kortste weg de hoek om), waardoor strikt genomen het oostelijk deel van de brink niet tussen de wegen ligt. Volgens Derks is er blijkens allerlei verkoopakten en leencontracten dan allang sprake van een aaneengesloten reeks particuliere gronden tussen en voor de boerderijen, waartussen ook nog particuliere stegen lagen als dwarsverbindingen tussen de Overweg en de brink. In oude leen- en overdrachtsakten wordt het terrein voor de boerderijen tussen het Kerkpad en de Doodweg/Overweg ook vaak als deel van de Eng beschouwd.¹³

Wat dan? Mede op basis van een opmerking van Derks in die richting, lijkt de conclusie te moeten zijn, dat met 'de twee Baarnwegen' is bedoeld: 'de twee uiteinden van de Baarnweg' (zie afbeelding 2). Daarbij is het ene uiteinde de Soest(er)dijk en het andere uiteinde de huidige Kolonieweg. *De Condiën ende voorwaerden* voor de verpachting van de dorpsbrinken door het gerecht van Soest uit 1649 bevestigen dit beeld ongeveer 90 jaar na de getuigenis van 1557.

Kortom, we houden het erop dat de brinken zoals in 1832 zijn aangegeven achter de boerderijen, met de velden langs de Grote Melmweg, de al eeuwen eerder bedoelde 'brenck' zijn geweest.

De Vranckenhoeve intrigeert

We zagen reeds de *Vranckenhoeve* als de veertiende hoeve, waarvan de helft na een kennelijke opdeling *Cupershoeve* ging heten. De *Vranckenhoeve* is betwist als bisschoppelijk goed en hij zou geen vronhoeve of uithof zijn geweest. Opmerkelijk is dat hij bij het vorkachtige (Y) uiteinde van het Lange Eind ligt. Er werd in 1378/1379 turf opgeslagen. We suggereerden zelf het verzamelen van vee. Mocht er aanvankelijke toch sprake zijn geweest van een uithof of iets dergelijks in Soest, waarvan schriftelijke bewijzen misschien verloren zijn gegaan, dan lijkt deze plek met deze hoeve wel een voor de hand liggende met zijn controle op het turfvervoer over het Oude Grachtje.

Het gebruik van de dorpsbrinken

De *gemene buren van Soest* hadden gezamenlijk zeggenschap over de brinken. Zij stelden regels vast of veranderden deze, waarna het gerecht – de schout – zorgde voor handhaving. Deze situatie stamde al vanaf de tijd voor 950, waarin Soest en Hees *hofgerechten* van *horigen* hadden die voorgezeten werden door de hofmeier. Deze gang van zaken evolueerde daarna naar een *gemene buurspraak*, vergadering van de *gemene buren*, voor zover het de gemeenschappelijke gronden en zaken betrof.

Vanaf 1530 maakten de *gemene buren* deel uit van het gerecht, waarbij de kerk van Soest als een van deze buren gold. Over een periode vanaf dat jaar tot 1632 is een aantal voorbeelden van beslissingen voorhanden. In 1532 moesten de schapen op ieders eigen grond worden geweid, maar later wordt afgesproken, 'volgens ouder gewoonte', dat elke buurman het recht had om vijf schapen op de brink te mogen houden. Blijkbaar waren ook andere dieren toegelaten, want omstreeks 1555 werd er gesproken over de grote schade die schaaphouders toebrachten aan de korenvelden en ook werden er gaten gestoken op de *Grasbrink* tot nadeel van 'de gemeen schamele buren die beesten [=koeien], vercken ende ganssen holden'. Er waren regels voor het hoeden van schapen op de *Grasbrink* en de *Brink* in bepaalde tijdvakken, waarbij niet duidelijk is of het twee namen voor dezelfde brink zijn, of de *Grasbrink* er een deel van is. Vermoedelijk is de *Grasbrink* dezelfde als de *Langeindse* en *Korteindse Brinken* samen, die in 1832 nog weiden waren, terwijl de veedriftachtige stroken ten westen van de Eng als heide stonden aangegeven. In een aantal gevallen werd tijdelijk een huis toegestaan op de brink, zo lang de bewoner leefde, waarna het huis weer moest worden afgebroken en de grond weer bij de brink kwam. Van de

Aangezicht van de Kerkebuurt gemaakt vanaf de Eemweg, volgens overlevering poseren de kinderen van familie Kuijer (boerderij Bleijendaal) op de foto uit circa 1875, foto J. Ebbenhorst en zoon.

bewoner werd meestal een bepaalde tegenprestatie aan het dorp verlangd. Het was niet toegestaan om grond toe te voegen aan de akker of het eigen erf, of in de brink te graven. In 1578 werd paal en perk gesteld aan het planten van bomen. Dat mocht alleen binnen een roede buiten het eigen erf *volgens oude costumen*. Sommige bomen die in de weg stonden, moesten omgehakt worden. Schout en schepenen zagen wederom toe op de naleving. Er stonden soms forse boetes op overtredingen.

In 1573 werd op 21 juni besloten om een perceeltje van de brink te verhuren ten bate van de buren om de grote schattingen ten behoeve van de oorlogvoering - de Tachtigjarige Oorlog - te compenseren. Al op 12 juli werd weer vergaderd en besloten om de brink van jaar tot jaar te verhuren aan Soesters, tot anders besloten zou worden.¹⁴ Hier lijkt een begin te zijn gemaakt met de verdeling van de brink in afzonderlijk te verhuren delen, die naar het schijnt sindsdien niet meer is gewijzigd. In 1822 verpachtte het dorpsbestuur achttien percelen '*bekend onder de naam dorpsbrinken*' als schaapsweide.¹⁵ Er is veel meer te vertellen over het gebruik van de brink, maar dat

is al gedaan door anderen en het zou dit artikel uit zijn voegen doen barsten. Zie daarvoor de literatuur.

Besluit

Ook in Soest blijkt, net als in andere dorpen, dat de brink tegen het dorp aan lag of er in overloopt. Hier kon vee onder toezicht gehouden worden: ganzen, varkens, schapen, koeien, paarden. De randligging komt in Soest in 1832 wel zeer nadrukkelijk naar voren bij de Langeindse Brink. Het begrip geldt alleen voor de strook bij de dorpsbebouwing achter de boerderijen. Het is opmerkelijk dat in Soest de term *brink* niet is overgegaan op een dorpsplein dat meestal de rest vormt van een grotere oorspronkelijke brink die als dorpsweide fungeerde. Het driehoekige pleintje bij het koor van de kerk zou daarvoor in aanmerking hebben kunnen komen, maar dit is nooit een brink geweest en het is te klein. Wel speelde deze omgeving een centrale rol die toebedeeld wordt aan dorpsbrinken. Tot het eind van de zeventiende eeuw werden de feesten van het Gaasbeeker Gilde gehouden in herberg 'De Drie Ringen' (afbeelding 3) in de Kerkebuurt.¹⁶ Het Y-vormige terrein bij de *Vranckenhoeve* als betwiste bisschopshoeve, op de overgang van de Lange naar de Korte Brinkweg, lijkt in economische zin het belangrijke doorvoercentrum van Soest te zijn geweest.

Gottschalk maakt in 1970 nog melding van de oude linde die bij de kerk stond en wel 400 jaar oud zou zijn, terwijl er volgens destijds lokale herinnering eerder drie linden stonden. Zij vermoedde dat hier de '*hofding*' werd gehouden. Hoewel er geen vronnhof was, werd er wel recht gesproken in Soest. De bomen bij het kerkhof doen denken aan die van Baarn, waar bij de kerk ook een lindeboom stond, waar bepaalde rechtshandelingen werden verricht en jaarlijks tijns moest worden betaald voor de Eltense hoeven, ook die in Soest. De situatie doet ook in het bijzonder denken aan Noordoost-Nederlandse plaatsen met een zogenaamde *tie of thie*, waar de *boerspraak* of *buurspraak* van de markegenoten zou zijn gehouden en die vaak zou zijn vervangen door het begrip *brink*. De term *tie* is in Soest echter niet gevonden en het is niet bekend waar de *buurspraak* werd gehouden. Het rechthuis was daarvoor te klein.¹⁷ De functie van de *tie* kan niettemin nabij de kerk, in casu de lindebomen, zijn geweest. Lindebomen waren vaak de markeringspunten voor zulke plaatsen. Vanaf het midden van de negentiende eeuw werden delen van de brinken verkocht aan particulieren om toe te voegen aan aangrenzende percelen of om er te

bouwen (afbeelding 4). Dit ging door tot in de twintigste eeuw, zodat er nu niets meer van rest of aan herinnert, behalve de openbare wegen genaamd Korte Brinkweg en Lange Brinkweg van de Langeindse Brink.

Contacten met de Soest-kenner Gérard Derks leverden interessante opmerkingen op die mede dit artikel hebben vorm gegeven. Dank ben ik hem daarvoor verschuldigd, evenals ook Ton Hartman en Jos Hilhorst voor hun opmerkingen.

Literatuur: Zie deel 1

Noten

1. Derks, p. 25, verwijzing GAS, Oud Archief, inv. nr. 83, belening in 1597.
2. Voorlopige indruk bij lopende inventarisatie.
3. Gottschalk, p. 104, verwijzend naar: J.P. Vermeulen, *Bisschoppelijke rekeningen van 1377-1378* (Codex diplomaticus Neerlandicus, Historisch Genootschap, 2^e serie, dl II, 1^e afd.), Utrecht, 1853, p. 252. Haar verwijzing naar J.P. Vermeulen 'Bisschoppelijke rekeningen van 1377-1378', in *Codex Diplomaticus Neerlandicus*, Utrecht 1853, p. 252 e.v. geeft geen verwijzing naar een brink.
4. K. Heeringa, *Rekeningen van het bisdom Utrecht 1378-1573*, 1^e dl *Rekeningen over het wereldlijk gezag van de bisschop*, 1^e stuk *Rekeningen van het Nedersticht*, (Werken Hist. Genootschap, 3^e serie, no. 50), Utrecht 1926, p. 203-204.
5. Hilhorst, p. 71.
6. Verscheidene citaten bij Van Iterson, p. 560 e.v. en Fruin (hierna) voor 'brijnck'.
7. Hilhorst, p. 122, resp. 150.
8. Archief Oud Soest, inv. nr. 1, f. 27r en v, dd 30 juni 1557, kopie; daarbij transcriptie van J. Pluim, Baarn.
9. Idem, f. 22r en v, dd 17 juli 1528, incl. transcriptie.
10. R. Fruin Th. Azn (red.), 'VIII. Costumen en usantiën van Soest', p. 226-227, in: *Verslagen en mededelingen van de Vereniging tot uitgave der bronnen van het Vaderlandsche Recht*, band III, deel III, 1895.
11. Commentaar van G.J.M. Derks.
12. Helaas volgt Vervloet deze conclusie. Zie J.A.J. Vervloet, 'Nederzettings- en ontginningsgeschiedenis', in Jelle Vervloet en Simon van den Bergh (red.), *Eemland in verandering - Ontginning en ruilverkaveling in het gebied van de Eem*, Utrecht 2007, zie p. 32.
13. E-mailwisseling met G.J.M. Derks over de visie van Gottschalk.
14. Deze paragraaf vanaf 'De gemeene bureu van Soest' is vooral gebaseerd op: Hilhorst, p. 16-18 en 160-164, die vooral verwijzen naar het Oud-Archief van Gemeente Soest (OS1).
15. Gottschalk, p. 105, aanhaling uit niet gespecificeerde bron.
16. Derks, p. 157.
17. Na navraag bij G.J.M. Derks en J.G.M. Hilhorst.

Foto Jaap van den Broek

De opkomst van de georganiseerde volleybalsport in Soest:

Serie over de verenigingen (deel 19)

door René van Hal

Olympia, SVV, VVH en anderen

Hoewel de volleybalsport al rond 1895 is ontstaan op Amerikaanse scholen, is deze sport pas in Nederland geworteld kort na het einde van de Tweede Wereldoorlog. De Nederlandse Volleybal Bond (NeVoBo) is op 6 september 1947 opgericht. Ook in Soest werd daarna het volleybalspel beoefend, eerst nog wat recreatief, maar vanaf 1955 ook in wedstrijdverband nadat 2 verenigingen in Soest (Olympia en SVV) zich bij de NeVoBo hadden aangesloten. In dit artikel een stukje geschiedenis van de georganiseerde volleybalsport in Soest. Ik heb me daarbij beperkt tot de periode tot 1985, het moment dat door een fusie tussen Olympia en SVV, de volleybalvereniging SoVoCo is ontstaan. Voor een beschrijving van de Soesterbergse verenigingen verwijs ik naar de artikelen in het Winternummer 2015 betreffende Laetitia en naar het Najaarsnummer 2006 voor AGAVS. Beide artikelen beschrijven de geschiedenis van die verenigingen, waarbij het onderdeel 'volleybal' maar zijdelings genoemd wordt. Naast Olympia en SVV zijn in Soest ook de verenigingen Foxboro en VVH (Volleybal Vereniging Hees) jarenlang actief geweest en hebben aan de officiële NeVoBo-competitie deelgenomen.

Van links naar rechts: Gerard Gerth, Jod de Feijter, Ad van Brummelen, Werner Paans, Jan Alblas, Rijn Dijkstra en Albert Roetman.

Het ontstaan van het volleybal en de volleybalverenigingen in Soest

SPSV

De eerste vereniging die in Soest volleybalwedstrijden speelde was rond 1950 de Soester Politie Sport Vereniging (SPSV). In die tijd was er nog een gemeentepolitie in Soest, dus was dit een van de verenigingen van gemeenteambtenaren. Binnen SPSV werden meer sporten beoefend. Bovendien waren, zeker in de beginjaren, ook anderen dan politieagenten lid van deze vereniging. SPSV is echter nooit aangesloten geweest bij de NeVoBO en kende zo door de jaren heen haar eigen competitie met andere politiesportverenigingen.

Volleybal werd in die tijd meestal buiten beoefend omdat de gemeente nog niet over sportzalen/gymzalen, laat staan sporthallen beschikte. SPSV had een veldje achter het oude politiebureau aan de Van Weedestraat. SPSV organiseerde rond 1950 in de zomer een Soester Volleybal Competitie, waarop Soester teams vrij konden inschrijven, de wedstrijden werden 's avonds gespeeld.

*Foto uit 1955 van een van de eerste volleybal teams van SVV
Bovenste rij: Wim Kolthof, Hans den Broeder, Hein Adema, Gerit van Zutphen, Piet Laseur.
Daarvoor onbekend (13), Dick Haijes, Ad Bosboom, Herman Stam, Durk Heij, Joop van Kleef
2e rij: Rie Kolthof, Els de Raadt, Hannie Postumus, Ineke van Schalkwijk, .. Woudenberg
Voorste rij: onbekend (12), Anneke Ortmans, Corrie vd Kooij, Lidy van Herwaarden, Els van
Hattum, Betty van Woerkom.*

Olympia

Begin jaren '50 van de vorige eeuw was ook de tijd dat binnen de vereniging Olympia (gymnastiek en wandelen) leden van de gymnastiek na afloop van hun training nog een volleybalwedstrijdje gingen spelen. Dit duurde vaak tot na de klok van twaalfen. Deze groep Olympianen schreef in op deze Soester Volleybal Competitie. De kwaliteit van dit team was hoog, wat bleek in de finale die in 1951 werd gespeeld tussen SPSV en Olympia, een spannende strijd, die uiteindelijk door Olympia werd gewonnen. Dit was misschien

wel tevens de gelegenheid om een eigen volleybalafdeling binnen Olympia op te zetten met volleyballers als Werner Paans en Herman Frankena, mannen die meer dan 40 jaar hun sporen hebben verdiend in het Soester

volleybalverenigingsleven.

Olympia Volleybal ging vanaf 1952 deelnemen aan de NeVoBo-competing, die voor deze regio in Hilversum werd georganiseerd. Zowel voor de thuis- als de uitwedstrijden moest naar Hilversum worden afgereisd, omdat Soest niet over een eigen sportzaal beschikte die aan de eisen van de NeVoBo voldeed.

Ook in Hilversum werd veelal in sportzalen gespeeld en het vervoer naar de wedstrijden en weer terug, kostte heel wat geregeld, waarbij auto's soms meer passagiers vervoerden dan waarvoor ze gebouwd waren. Zover bekend hebben ze hiervoor nooit een bekeuring opgelopen, omdat zij wel uitkeken of de politie ze niet in de gaten had. De trainingen vonden de eerste jaren vooral plaats in de gymzaal van de Christelijke MULO aan de Prins Bernhardlaan. Vanaf 1959 beschikte Olympia ook over een oefenveld buiten en wel bij de Oranjehof, een tehuis voor onderofficieren en later restaurant Darthuizen.

Sporthal Beukendal, foto uit 1969

In 1955 ging ook in Amersfoort een eigen, door de NeVoBo georganiseerde, volleybalcompetitie van start. De wedstrijden werden in die tijd gespeeld in de Markthal, die speciaal voor het sporten geschikt werd gemaakt. De Markthal was voor Soesters op de fiets goed bereikbaar en ook dichtbij de eindhalte van de bus van Tensen die naar Amersfoort reed en zijn eindhalte aan de Hellestraat had. Olympia liet zich overschrijven naar de competitie in Amersfoort, waar ook SVV zich bij aan zou sluiten. Tot juli 1966 is volleybal onderdeel van de Omnivereniging Olympia (met ook wandelen, gymnastiek, drumband). Vanaf dat moment is het een zelfstandige vereniging geworden met Werner Paans als de eerste voorzitter. De verzelfstandiging had trouwens best wel wat voeten in aarde, maar er werd uiteindelijk mee ingestemd door bestuur en leden van de Omnivereniging Olympia.

Foto uit 1980 van een team van Olympia

SVV

In 1952 werd binnen de personeelsvereniging van de gemeente Soest de Ambtenaren Volleybal Vereniging opgericht, waar volleybal een van de sporten was die beoefend werd. Zij speelden in die tijd slechts recreatief en namen niet aan een officiële competitie deel. Verschillende ambtenaren waren daarvoor lid van SPSV. Toen in begin 1954 verschillende leden vertrokken kwam de toekomst van AVV in gevaar. Op 20 mei 1954 werd in de toenmalige raadszaal van het gemeentehuis aan de Steenhoffstraat een ledenvergadering

Wat was de directe aanleiding om volleybalvereniging Olympia op te richten?

Volgens Werner Paans in een interview in de Soester Courant van vrijdag 7 april: Olympia schreef al enkele jaren in voor de Soester Volleybalcompetitie en wist altijd in de hogere regionen te eindigen. Toen in 1951 Olympia na een enerverende strijd met SPSV kampioen werd, besloten de spelers Olympia voor te stellen een aparte afdeling volleybal op te richten. Het bestuur ging hiermee akkoord en stelde Herman Frankena aan als trainer.

belegd waarin werd besloten AVV om te zetten naar een algemene volleybalvereniging SVV (Soester Volleybal Vereniging). Een van de meest bekende ambtenaren was Willem Kolthof, hoofd Interne Zaken bij de gemeente en later de 1ste voorzitter van SVV, een functie die hij tot 1972 vervuld heeft. Maar ook de bekende Soester historicus E. Heupers was lid AVV en later van SVV. Met de oprichting van

Een deel uit een verslag over het oprichtingsjaar 1954 van SVV:

Het voorlopige bestuur wordt gevormd door mej. A. Bosboom en de heren Heupers en Kolthof.

De contributie wordt vastgesteld op 75 ct per maand.

Als tenue werd het volgende gekozen:

Dames: wijnrode sweater en witte short of rokbroek

Heren: wijnrood shirt en witte short.

Over de aanschaf van de kleding wordt het volgende besloten. Ter verlichting van het financiële gedeelte werd een spaarfonds in het leven geroepen.

SVV had Soest zijn 2^e zelfstandige volleybalvereniging, die aan de officiële NeVoBo-competitie ging deelnemen. Daarbij wordt wel opgemerkt dat de Korfbalvereniging Soest in 1953 ook al een eigen volleybalafdeling had. Deze heeft echter nooit deelgenomen aan de NeVoBo-competitie, wel aan de in de jaren '50 jaarlijkse zomeravond volleybalcompetitie in Soest. SVV had haar volleybalvelden (eerst één, later twee) achter het Gemeentehuis aan de Steenhoffstraat, daar werden de trainingen in de zomer verzorgd. In de winter was de gymzaal in de Kerkebuurt de thuisbasis. Vanaf 1955 werd door SVV aan de competitie in Amersfoort deelgenomen. De wedstrijden werden gespeeld in de Markthal, waar ook Olympia haar wedstrijden afwerkte.

VVH (Volleybal Vereniging Hees)

In de periode 1969 tot 1975 is in Soest nog een volleybalvereniging actief geweest in de NeVoBo-competitie: Volleybal Vereniging Hees (VVH). Deze volleybalvereniging is ontstaan binnen voetbalvereniging Hees. Nadat de vv Hees een ledenstop had moeten invoeren wegens de beperkingen van hun accommodatie, die zij mochten gebruiken van de eigenaren van het Landgoed Pijnenburg, werd besloten een volleybalafdeling op te richten voor zowel heren als dames. Gedurende zeven seizoenen heeft deze vereniging deelgenomen aan de NeVoBo-competitie, waarbij sporthal Beukendal hun thuisbasis was.

Foxboro

Foxboro, een bedrijf dat gevestigd was aan de Koningsweg in Soest, beschikte vanuit de personeelsvereniging over enkele volleybalteams (zowel dames als heren), die zich met de opening van sporthal Beukendal in Soest in 1969 inschreven voor de NeVoBo-competitie. Evenals VVH is in het seizoen 1974 - 1975 voor de laatste maal aan deze competitie deelgenomen. De volleyballers/volleybalsters van VVH en Foxboro, die nog graag wilden doorgaan, meldden zich bij andere verenigingen in de regio.

Foto van een herenteam van SVV, jaartal onbekend.

*Bovenste rij: Wim Kolthof, Hans den Broeder, Hein Adema, Gerit van Zutphen, Piet Laseur.
Daarvoor onbekend (13), Dick Haijes, Ad Bosboom, Herman Stam, Durk Heij, Joop van Kleef
2e rij: Rie Kolthof, Els de Raadt, Hannie Postumus, Ineke van Schalkwijk, .. Woudenberg
Voorste rij: onbekend (12), Anneke Ortmans, Corrie vd Kooij, Lidy van Herwaarden, Els van
Hattum, Betty van Woerkom.*

Sportieve ontwikkelingen

Zeker de eerste jaren is een sterke groei van de sportieve prestaties zichtbaar. Verschillende keren werden kampioenschappen behaald in een tijd dat nationaal de beoefening van de volleybalsport natuurlijk ook groeide. Naast districtcompetities hebben zowel Olympia als SVV zich ontwikkeld tot verenigingen die ook op landelijk niveau presteerden. Bijzonder was wel dat bij de krachtmetingen tussen Olympia en SVV, de heren van Olympia op een hoger niveau functioneerden en bij de dames SVV vaak op een hoger niveau meedraaide. De verenigingen groeiden zeker qua omvang, maar ook qua prestatie extra nadat in 1969 Sporthal Beukendal in gebruik werd genomen en daar de thuiswedstrijden konden worden gespeeld.

Vanuit de volleybal was jarenlang gestreden voor een eigen sporthal in Soest, waarbij met name de inzet van de voorzitter van Olympia, de heer Werner Paans, een grote rol vervulde. In de eerste jaren was de Soester Sporthal Beukendal ook de thuishaven voor de Baarnse volleybalverenigingen BG&SV, Limvio en DeVu (uit Lage Vuursche), totdat de Sporthal De Trits gerealiseerd werd.

Veel aandacht was er ook voor de jeugd, die via de gymleraren op de drie MULO-scholen in Soest eigen werden gemaakt met het volleybal. Olympia trok met name leerlingen vanuit de Chr. MULO, waar ook getraind werd. Terwijl SVV veel instroom had vanuit de RK MULO, zij trainden dan ook in het gymlokaal van die school. Vanaf het competitie seizoen 1974 - 1975 werden de thuiswedstrijden van Olympia en SVV afgewerkt in de eind 1973 in gebruik genomen Bunthal. Hier kon slechts één wedstrijd tegelijkertijd worden gespeeld, terwijl in Beukendal op 4 velden werd gespeeld, maar er was daar wel minder uitloop. Ook de sfeer was natuurlijk heel anders. De sfeer in de Bunthal zorgde zeker voor thuisvoordeel met veel en vooral enthousiast publiek. Voor bezoekende ploegen was Soest dan ook berucht en ook de scheidsrechters hadden het niet altijd makkelijk met de vele kenners op de tribune. In de topjaren hadden beide verenigingen samen meer dan 700 leden, waarbij Olympia qua omvang de grootste was. Halverwege de jaren '70 kwam het mini-volleybal in opkomst en werd ook gestart met een recreatiecompetitie. Beide hadden positieve invloed op een aanwas van leden. Begin jaren '80 zien we echter toch successievelijk een daling optreden in het totaal aantal actieve volleyballers.

Aantrekken van sponsors

De druk om steeds betere prestaties te leveren, de wens van de selecties om meer keren per week te trainen en daarvoor ook meer professionele trainers vereist waren, was aanleiding om naast contributies te zoeken naar andere inkomstenbronnen. Olympia wist in 1968 met Mercedesdealer Van Kooij en enkele jaren later het eveneens in Soest gevestigde Paradetapijt, sponsors aan te trekken, waarvan de naam op trainingspakken en tassen zichtbaar werd. SVV wist met de toen nog vooral plaatselijke Renaultdealer Stam een eerste sponsorcontract af te sluiten, waarbij werd afgesproken dat een deel van de middelen zou worden gebruikt om de jeugd meer te faciliteren. De naam van STAM prijkte daardoor op gele (kleuren logo Stam) trainingspakken en tassen. De naam van Stam is ook nu nog in Soest verbonden met het volleybal.

Foto van het Hemelvaartstoernooi op het moment dat dit aan de Schriklaan werd gespeeld in 1969

Vele volleybalactiviteiten voor Soest en volleyballand in Soest

De bekendste volleybalhappening in Soest is jarenlang het Hemelvaartstoernooi geweest, georganiseerd door SVV. In 1955 vond deze voor de eerste maal plaats op de volleybalvelden achter het gemeentehuis. Achtereenvolgens heeft dit vanaf 1957 plaats gevonden op de Henriette Blaekweg, vanaf 1969 op de hockeyvelden aan de Schriklaan en later aan de Koningsweg. In 1985 is dit toernooi voor de laatste maal georganiseerd. Heel lang trok dit toernooi ook eredivisieteam, zoals het toen vermaarde AMVJ uit Amstelveen. Maar het spelen in de open lucht werd steeds minder attractief voor de spelers, gecombineerd ook met de ongelijke ondergrond die je met gras hebt, waardoor nogal wat blessures konden ontstaan.

Met de beschikbaarheid van Sporthal Beukendal in 1969 werden er vanaf 1970 vele jaren scholierenvolleybaltoernooien georganiseerd voor het voortgezet onderwijs in Soest en enkele jaren ook voor Baarn. De organisatie was in handen van de jeugdcommissie van SVV. Later werd het toernooi, dat in de Herfstvakantie plaatsvond, omgedoopt tot BW Kolthoftoernooi (vernoemd naar de eerste voorzitter van SVV). Bij Olympia was als een van de eerste verenigingen aandacht voor gehandicaptensport. Hier was het mogelijk zitvolleybal te beoefenen.

Deze doelgroep werd later overgedragen aan het Bentinckfonds. In Sporthal Beukendal zijn door Olympia verschillende landelijke toernooien georganiseerd voor deze speciale doelgroep. Al vanaf de start van de Soester Bedrijfssportcompetitie was volleybal een van de belangrijkste onderdelen. SVV zorgde voor de organisatie van deze competitie, welke eerst nog in de buitenlucht werd georganiseerd, maar later in Sporthal Beukendal, verspreid over soms wel drie avonden vanwege de massale inschrijving. Enkele jaren werd daarnaast op 2^e Pinksterdag een buitenvolleybaltoernooi georganiseerd door VVH op de voetbalvelden van Hees aan de Wieksloterweg. De deelnemende verenigingen kwamen met name uit Soest en aanliggende gemeenten.

De volleybalverenigingen meer dan alleen maar sportverenigingen

De beide volleybalverenigingen Olympia en SVV zijn op meer fronten actief geweest dan alleen het aanbieden van training en speelmogelijkheden in de volleybalcompetitie. Er werd ook veel geïnvesteerd in het verenigingsleven. Niet alleen werden gezellige avonden georganiseerd met bingo, cabaret, dansen, maar werden ook diverse showavonden georganiseerd met landelijke bekende artiesten. Olympia deed dit vooral in Hotel Eemland, terwijl SVV daarvoor gebruik maakte van het Verenigingsgebouw Sint Jozef

Foto vertrek van SVV-jeugd naar Luxemburg

aan de Steenhoffstraat. Voor de jeugd werden er in de jaren '70 verschillende volleybalkampen en -weekenden georganiseerd, soms in combinatie met wedstrijden van de 1ste teams die bijvoorbeeld in Lichtenvoorde een uitwedstrijd hadden op zaterdag. De jeugdcommissie van SVV heeft zelfs in 1971 en 1972 een buitenlandse reis georganiseerd naar resp. Luxemburg en Kleef.

Ook onderlinge wedstrijden tussen Olympia en SVV, aan het begin van het seizoen georganiseerd als All-in-toernooi, hadden jarenlang een vaste plaats op de agenda. Ook werd er altijd gezorgd voor teams die konden deelnemen aan de tweejaarlijkse sportuitwisseling met Soest-Duitsland.

Rivaliteit tussen Olympia en SVV

Geconstateerd mag worden dat er altijd een gezonde rivaliteit bestond tussen de beide wat grotere Soester volleybalverenigingen Olympia en SVV. Hoewel jarenlang niet op een gelijk niveau werd gespeeld door de hoogste teams in de landelijke competitie, was deze rivaliteit altijd wel voelbaar. Die rivaliteit en vooral ook de eigenheid heeft bij enkele pogingen tot fusie altijd geleid tot terughoudendheid bij de niet-initiatiefnemer. Pas in de loop van 1983 werden de gesprekken vruchtbaarder en leidden uiteindelijk tot de fusie in 1985 tot SoVoCo. Voornaamste redenen dat tot de fusie is besloten waren dat één volleybalvereniging in Soest de basis voor de prestatieteams breder maakt, en daarmee ook grotere aantrekkingskracht voor het talent van buiten Soest om een nog hoger volleybalpeil in Soest te bereiken. Daarnaast het natuurlijk beter gebruik kunnen maken van de verschillende kwaliteiten van trainers en vrijwilligers in de vereniging. Het totale ledenbestand van SoVoCo, rondom de fusie nog 600, is inmiddels gedaald tot minder dan 200.

Literatuur:

1. *Informatie ingewonnen bij Werner Paans, een van de Olympia-pioniers en vele tientallen jaren verbonden aan deze volleybalvereniging en lange tijd ook voorzitter. Ook gebruik gemaakt van zijn persoonlijk archief met artikelen en foto's.*
2. *Informatie ingewonnen bij Co en Lidy van Herwaarden, welke vanuit SVV beschikte over foto's en artikelen.*
3. *Oude verenigingsbladen van zowel Olympia als SVV.*
4. *Diverse berichten uit de Soester Courant*
5. *Materiaal uit mijn eigen persoonlijk archief uit de tijd dat ik lid was van SVV, waaronder enkele jaren bestuurslid, waarvan ik in de periode 1977 - 1980 voorzitter was.*

Berichten van het bestuur

Klitsavond

De grote zaal in het Gildehuis was op de eerste dinsdag van januari goed gevuld, het was weer de gelegenheid om nieuwjaarswensen uit te wisselen. De voorzitters van de HVS en Museum Soest hielden een korte voorbeschouwing op het komende jaar en Hanneke bracht een toast uit op het nieuwe jaar, met de traditionele traktatie van boerenjongens (rozijnen op brandewijn) of boerenmeisjes (abrikozen op brandewijn). Daarna begon het grote werk met het oplossen van de quiz, wat niet bleek mee te vallen. Het was de bedoeling om teksten om te zetten naar historische spreekwoorden en daar de juiste historische prent bij te zoeken. Met veel hoofdbrekens lukte het enkele deelnemers slechts de helft van de oplossingen goed te hebben. Volgend jaar zal de quizmaster, die wel veel voorwerk gedaan heeft, ons niveau toch wat beter moeten inschatten. Verder vanuit het bestuur de welgemeende complimenten voor de organisatie.

Komende activiteiten

Binnenkort of tegelijkertijd ontvangt u de uitnodiging voor de jaarvergadering van onze Historische Vereniging Soest – Soesterberg, wij hopen natuurlijk op een goede belangstelling. Na het bestuurlijke gedeelte willen wij de mogelijkheden van onze websites wat nader presenteren, zoals welke historische bronnen er op de websites beschikbaar zijn.

Op Koningsdag en de Oude Ambachtenmarkt willen wij de Historische Vereniging weer presenteren, waar wij hopen u onder goede weersomstandigheden te ontmoeten.

Ledenbestand

Voor zover ons bekend zijn overleden de heren Jan Wessels, in het verleden boekhandelaar van Boekhandel Van de Ven, Herman Schoemaker en Gijs van Brummelen, zie de In Memorium voor in dit blad. W.F. Peelen op bijna 92 jarige leeftijd, Kees Beijer op 81 jarige leeftijd, Piet van den Breemer 79 jaar uit Bakel, Pier Djurre de Jong op 91 jarige leeftijd, bekend van vakantiepark 't Eekhoornnest, B. Hartog, Willem Bakker en mevrouw Kuijpers-van Dijk op 89 jarige leeftijd. Wij wensen de nabestaanden de kracht toe om het verdriet te dragen. We mogen ook weer nieuwe leden begroeten: de heren P. Werkhoven, L. Bunck, E. Majoor en R. Kleinegris en de families Arts, Groot, Blom en Voorintholt.

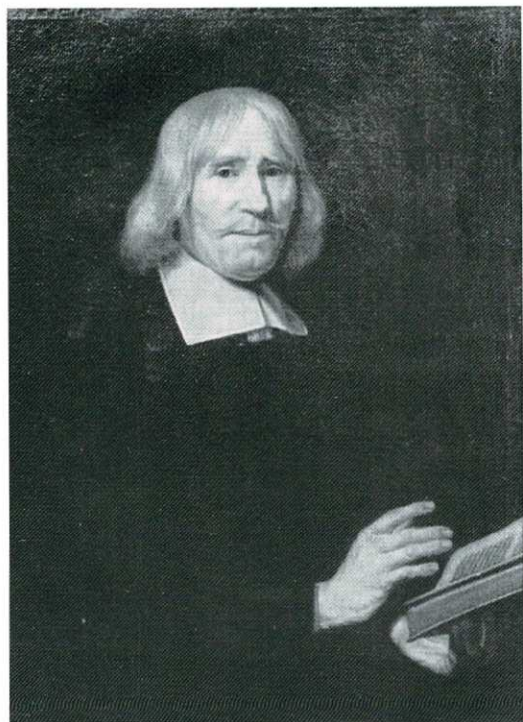
*De "Oude Kerk" van Soest,
foto René van Hal*

Blinken en verzinken

door Herman Schoemaker en René van Hal

In de Kerkebuurt van Soest staat het oudste kerkelijk gebouw van Soest. De omstreeks 1350 gebouwde kerk vormt nog steeds een belangrijk ijkpunt in onze gemeente. Eeuwenlang werd hier voor de katholieken de mis opgedragen. De Reformatie in de zestiende eeuw maakte hier een eind aan. In de Republiek der Nederlanden werd de protestantse kerk de staatskerk. De bestaande kerken werden door de protestanten geconfisqueerd en aangepast voor de protestante eredienst. De katholieken moesten hun heil maar ergens anders zoeken. Alle grote en kleine kerken in de Nederlanden, zoals de bekende Domkerk in Utrecht, kregen een gereformeerde signatuur. Voor de katholieken was deze maatregel een schokkende gebeurtenis. In alle dorpen en steden werd het openbaar belijden van het roomse geloof niet toegestaan. Roomse kerken en officiële gebouwen waren vanaf dat moment verboden. Ook kloosters werden gesloten. Processies en roomse gilde- en broederschapbijeenkomsten werden verboden, bedevaarten werden niet meer georganiseerd. Dit alles was met name aan de orde in de Noordelijke Nederlanden, dus boven de grote rivieren. Gelukkig heerste er in de Republiek een redelijk tolerante houding met betrekking tot andersdenkenden. De Republiek was een toevluchtsoord voor andersdenkenden, bijvoorbeeld joden en hugenoten. Ook de roomsen werden getolereerd zolang ze niet boven het maaiveld uitkwamen en openbare bijeenkomsten organiseerden. Heimelijk verscholen roomse kerken waren als zodanig niet herkenbaar. Een vermaarde „schuilkerk” was een kerk op de zolder van een groot herenhuis in Amsterdam, “Ons Lieve Heer op Solder”¹. Deze kerk heeft ruim twee honderd jaar als katholieke kerk dienst gedaan. Verschillende gesloten gemeenschappen, zoals sommige vissersdorpen (Volendam) en boerendorpen, bleven ook in de noordelijke Nederlanden trouw aan hun roomse wortels. Ook de Soester boeren vormden net als in dorpen als Hoogland, Achterveld, Laren, een lokaal gesloten gemeenschap. Van openbare roomse kerken was echter eeuwenlang in Soest geen sprake. In dit artikel richten wij de blik op de gang van zaken na de reformatie in Soest.

Eind zestiende eeuw werd „de Roomse Religie” officieel door de Staten van de Provincie Utrecht bij placaat verboden. Na 26 augustus 1581 mocht er in de Petrus- en Pauluskerk (thans gekend als de Oude Kerk) geen roomse mis worden opgedragen. Sinds die tijd werden godsdienstoefeningen van de hervormden in deze oude rk-parochiekerk gehouden. De overgang van de Petrus- en Pauluskerk naar de gereformeerde, later hervormde, kerk verliep moeizaam. De katholieken wilden niet gedoopt worden in de protestantse kerk. Huwelijken en dopen werden aanvankelijk in huizen, niet in de kerk,

*Dominee Henricus Martinus van Harlingen,
hij was predikant in Soest tussen 1649 en 1684*

voltrokken. Op 8 juli 1606 verklaarde Samuel Pitius, predikant te Soest, in de Synode van Utrecht dat hij een „redelijk gehoor had”.² Veel Soester boeren bleven de oude leer getrouw en zij werden daarin gesterkt door priesters die nu en dan heimelijk de gemeente bezochten. Zij gingen voor in godsdienstoefeningen in schuren en boerderijen. Nog op 14 augustus 1665 klaagt de hervormde predikant dat er in Soest, waar in geen dertig jaar een roomse geestelijke was geweest, er nu een was binnen gekomen. Tengevolge van die klacht heeft de overheid maatregelen genomen. Op 13 maart 1666 kon worden medegedeeld dat de geestelijke weer vertrokken was.³

Toch bleef de meerderheid van de Soester (boeren-) bevolking na de Reformatie trouw aan hun (roomse⁴) geloof. Het is opmerkelijk en tekenend voor trouw dat de Soester boeren eeuwen na de Reformatie het roomse kerkleven zo goed mogelijk bleven onderhouden. Tijdens de Bataafs-Franse tijd (1795-1813) deden de Franse revolutionaire ideeën opgang. De katholieken zagen de kans op gelijkheid, zij eisten de geconfisqueerde kerken weer op. De val van Napoleon betekende het einde van de Franse tijd. De kansen voor de katholieken op teruggave van de kerken waren in het Koninkrijk der Nederlanden (nadrukkelijk verbonden met de Hervormde Kerk) verkeken. Op 3 november 1848 werd de nieuwe Nederlandse Grondwet door Thorbecke (1798-1872) geproclameerd. Buitengewoon belangrijk was de volledige scheiding van kerk en staat. De regering kon de openbare uitoefening van het katholieke geloof niet langer tegenhouden. De Paus kondigde aan in Nederland weer bisschopszetels te gaan instellen.

Schilderij van de 'oude' Petrus en Pauluskerk zoals hij mogelijk voor 1850 eruit gezien kan hebben.

Blinken

De katholieken konden na eeuwen eindelijk hun geloof weer openlijk belijden. Het „Rijke Roomse“ Leven verscheen eerst in de Zuidelijke Nederlanden op het toneel, maar later ook op vele plaatsen in het noorden. Processies, bedevaarten en optochten trokken veel gelovigen. Er was grote behoefte aan roomse kerken en parochiegebouwen zoals pastorieën, scholen, verzorgingshuizen en kloosters. De katholieken blonken uit in bouwlust. Met bewonderenswaardige ijver en enthousiasme werd in veel gemeenten door de parochianen de bouw ter hand genomen. Opvallend is dat vrijwel alle katholieke kerken die na 1848 zijn gebouwd, dezelfde neogotische bouwstijl vertonen. Een aandachtig waarnemer vindt tientallen voorbeelden in Nederland (waterstaatskerken). De kerken zijn imposante gebouwen die de grandeur van de roomse kerk moesten uitstralen: grote kerkgebouwen en waar mogelijk hoge torens. Het Aartsbisdom Utrecht, thans gevestigd aan de Maliebaan, beleefde een spectaculaire bloei, die zich manifesteerde in tientallen kerken en kerkelijke gebouwen.

De Petrus en Pauluskerk en pastorie rond 1875

Enkele voorbeelden in onze omgeving:

- Hilversum - St Vituskerk 1892
- Laren - St Jan, na eerst een Waterstaatskerk midden 19^e eeuw, in 1925 de huidige Sint Jan, die in 1937 is verheven tot basiliek (Basilicum Minor)
- Baarn - St. Nicolaaskerk 1861
- Eemnes - St. Nicolaaskerk 1845
- Bussum - St. Vituskerk 1884
- Culemborg - Ste. Barbarakerk 1886

Ook in Amersfoort, Soesterberg (1839), Hoogland (1882), Hamersveld (1841) werden in die tijd katholieke kerken gebouwd.

Een belangrijke architect, die vele kerken en gebouwen in Nederland ontwierp, was de katholieke J.P.H.Cuypers (1827-1921). Het rijksmuseum en het Amsterdamse Centraal Station zijn naar zijn ontwerp. Cuypers ontwierp meer dan 100 kerken, waarvan er 70 in Nederland werden gerealiseerd. Een bekende kerk van zijn hand is de Vondelkerk bij het Vondelpark in Amsterdam⁵. Ook in Soest was een grote bouwdrift, vaak onder leiding van enthousiaste bouwpastoors.

De heropbouw van de katholieke gemeenschap in Soest

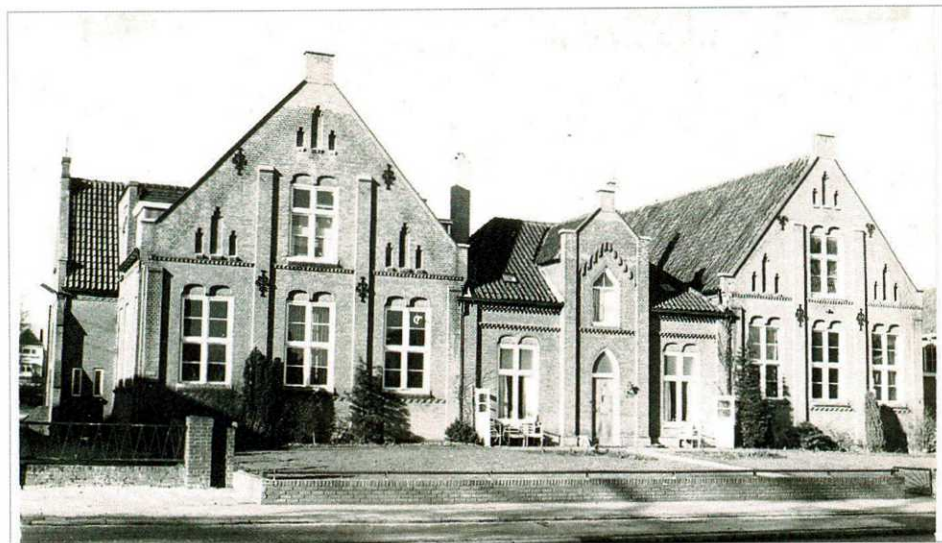
Met de benoeming van Willem Steenhoff als pastoor voor Soest begon voor de katholieke parochiegemeenschap in Soest een geheel nieuw tijdperk. De eeuwen ervoor werden door de heer F.S.I. Knaapen⁶ getypeerd als een armoedige bestaan in Soest met slechts af en toe een lichtpuntje. Al in het eerste jaar van zijn benoeming tot pastoor wist Steenhoff voldoende financiële middelen te vergaren om een architect te benaderen die inhoud zou kunnen geven aan zijn bouwkundige idealen.

Pastoor Steenhoff was niet zo maar een dorpspastoor, maar eigenlijk een geleerde persoonlijkheid, waarvan men zich nog steeds afvraagt waarom juist hij naar Soest werd gezonden. In 1853 wordt de HH Petrus- en Pauluskerk aan het huidige Kerkplein ingewijd. Deze kerk kwam in de plaats van een eerder tot kerk verbouwde boerderij, die in 1836 door pastoor M. van Dijk nog is verrijkt met een toren⁷.

Pastoor Willem Steenhoff, een actieve bouwpastoor

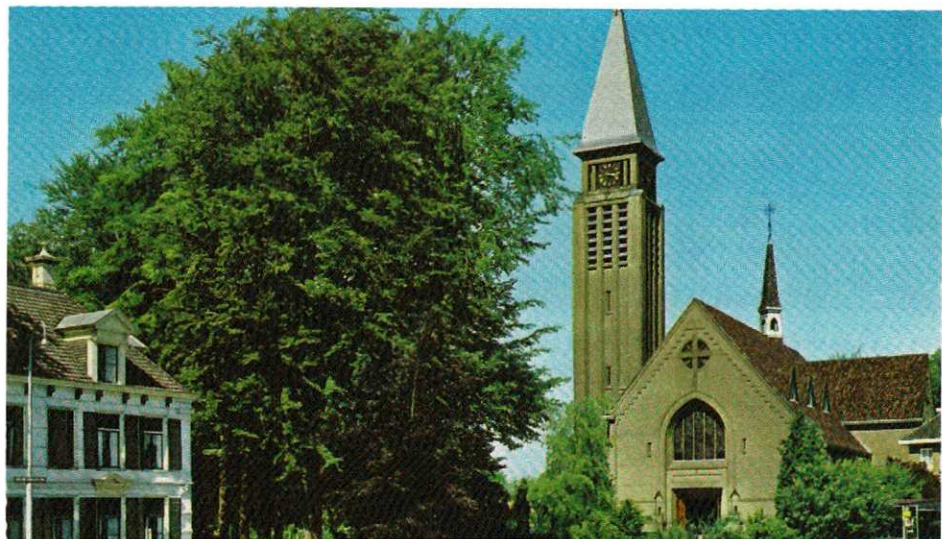
De nieuwe Petrus en Pauluskerk wordt geflankeerd door een grote pastorie rechts en links een kosterswoning. Pastoor Steenhoff vervolgde zijn bouwactiviteiten met de bouw van het Sint Jozefgesticht (1869) waarvoor hij de Zusters van O.L.Vrouw van Amersfoort uitnodigde om daar een kloostergemeenschap op te bouwen, met zorg voor onderwijs, ouderen en hulpbehoevenden. In 1871 werd het poortgebouw bij het RK kerkhof aan de Dalweg gebouwd, met tegelijkertijd een vernieuwing en uitbreiding van de begraafplaats. Eveneens in 1871 werd een jongensschool (St. Bonifaciusschool) gebouwd, een neogotisch gebouw dat later bekend werd als het Verenigingsgebouw Sint Jozef. Daarmee werd rond de Holleweg (huidige Dalweg) en de doorgaande weg door Soest een groot aantal gebouwen gerealiseerd, bestemd voor de katholieke gemeenschap. Met de groei van Soest zien we als eerste dat nieuwe initiatieven worden genomen in de wijk Soestdijk⁸. Rond 1911 leidt dit tot de oprichting van een 2^e parochie, gewijd aan H. Maria Onbevlekt

Het Sint Jozef Verenigingsgebouw

Ontvangen. Als eerste wordt in 1912 een begraafplaats op het "Hart" gerealiseerd. De Eerste Wereldoorlog vertraagde de bouw van de kerk. Deze werd pas in 1925 in gebruik genomen.

In 1905 vestigden zich de zusters Augustinessen van Heemstede in Soestdijk.⁹ Zij kwamen naar Soestdijk op initiatief van het welgestelde kinderloze echtpaar Ordeman, die hun zorg voor de ouderen daarmee invulling gaven. Door de zusters werden de ouderen en andere hulpbehoevenden eerst gewoon thuis verzorgd. In 1925 werd Nieuw Mariënburg gerealiseerd naast de villa van de familie Ordeman en werden hier de ouderen verzorgd. Bijzonder is dat na de Tweede Wereldoorlog vele tientallen jaren hier ook een kraamkliniek gevestigd is geweest. Veel Soesters zijn hier ter wereld gekomen. Het klooster van de zusters had een grote tuin met de nog bestaande mooie vijver. In de periode 1931 – 1962 trok vanuit de Mariakerk de Sacramentsprocessie door deze tuin. Ook Soestdijk kreeg zijn eigen katholieke school (lagere school - Mariaschool en een bewaarschool). In 1929 werd ook een verenigingsgebouw geopend, het Ludgardus parochiehuus. Dit gebouw vlak bij de kerk (waar eerder een kunstzaal was gevestigd) werd te koop aangeboden en door een aantrekkelijke financieringsregeling was het de parochie mogelijk dit te realiseren. In 1939¹⁰ werd in Soest-Zuid de 3^e Soester parochie opgericht en de H. Familiekerk gebouwd. Ook hier werden in de loop van de jaren twee

Nieuwerhoek e

katholieke scholen gerealiseerd, t.w. de Willibordusschool en later de Ludgerusschool. De 4^e parochie in Soest werd opgericht toen de wijk Soesterveen in de 70-er jaren werd ontwikkeld. Eerst werd gekerkt in de Open Hof, samen met de Hervormden en gereformeerden. Pas in 1979 werd de Joanneskerk ingewijd. In het Soesterveen waren al eerder drie katholieke basisscholen gerealiseerd.

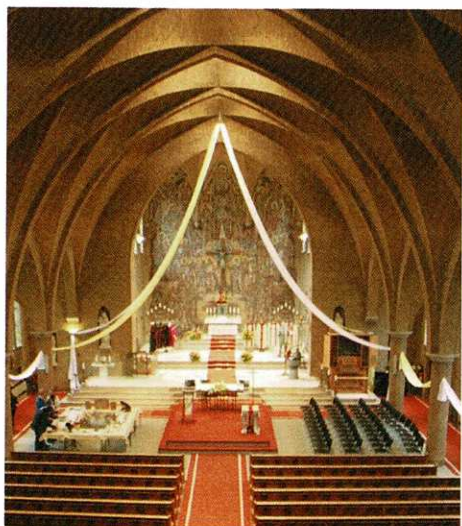
In de eerste helft van de 20ste eeuw verwierf de katholieke gemeenschap vanuit schenkingen en erfenissen de nodige landerijen en panden en er werden ook in de 30-er jaren zelfs vanuit de kerk eigen woningen gebouwd, zoals het dubbele woonhuis Steenhoffstraat 36/38 waar van 1945 – 1965 de RK Bibliotheek was gevestigd. Apart genoemd mag wel worden de armenzorg die een plek had binnen de katholieke gemeenschap en daarnaast de ondersteuning van priesterstudenten en missionarissen. Naast de realisatie van kerken, scholen en kloosters was ook het katholieke gemeenschapsleven in opkomst. Tal van verenigingen en organisaties werden in Soest opgericht. Hierbij zijn ondermeer te noemen: diverse sportverenigingen (voorgangers SO Soest, Gym- en wandelvereniging Crescendo), Katholieke Boeren- en Tuindersbond, Werkliedenverenigingen, RK Middenstand, maar ook een eigen RK Spaarbank (later overgedragen aan de plaatselijke Raiffeisen/Rabobank), RK Bibliotheek, RK Instuif voor Jongeren

Het Sint Joseph gesticht, nu Museum Soest, aan de Steenhoffstraat 46, foto René van Hal

Het poortgebouw van het RK kerkhof, tegenwoordig geadresseerd aan de Sint Annahof. Foto René van Hal

Interieur H. Familiekerk, foto René van Hal

(voorganger carnavalsvereniging "De Narre Knollen") en een RK woningbouwvereniging (Sint Jozef later opgegaan in wat thans De Alliantie is). Deze verenigingen en organisaties hadden geen eigen gebouwen in bezit, maar maakten voor hun activiteiten gebruik van de twee in Soest gerealiseerde parochiehuizen (St. Jozef en Ludgardus).

In Soest kan natuurlijk het bestaan van het Groot Gaesbeeker Gilde of Sint Achten Schuttersgilde en het Sint Anna Gilde niet onbenoemd blijven. Deze verenigingen vinden hun oorsprong al vele eeuwen eerder, maar zorgen wel voor binding in de katholieke gemeenschap van Soest door hun activiteiten. Daarbij moet worden opgemerkt dat het Groot Gaesbeeker Gilde pas vanaf 1916 bij een aanpassing van de statuten de katholieke identiteit nadrukkelijk heeft beschreven. Daarvoor werd niet zo nadrukkelijk op de religie van de leden gelet. Wel zette men zich, met name vanuit de protestantse kerk, af tegen een lidmaatschap van hun kerkleden aan het gilde. Dit alles vanwege de wijze van feesten door de gildeleden. Ook Soesterberg kende een eigen historie op het gebied van de katholieke gemeenschap. Deze is in dit artikel niet nader beschreven.

Verzinken

Na tientallen jaren bloei en groei kwam er langzamerhand een einde aan deze periode. Demografische veranderingen lagen hieraan te grondslag. Toenemende ontkerkelijking, toenemend individualisme en afnemende groepstrouw deden het christelijke kerkbezoek ook in Soest afnemen. Kerken en instellingen werden afgebouwd of gesloten, gebouwen werden afgebroken dan wel verkocht en kregen een andere functie.

Ook de Soester katholieke gemeenschap ontkomt niet aan maatschappelijke ontwikkelingen. De groei van het aantal parochies tot vier in Soest heeft nog tot na het 2^e Vaticaans Concilie doorgelopen (1963-1964). In 1968/1969 is het kerkship van de HH Petrus en Pauluskerk nog vervangen door nieuwbouw, geheel in de stijl van de 60-er jaren, maar wel omlijst met ornamenten uit de oude kerk. In 1978 is ook de Mariakerk vervangen door nieuwbouw, die tegelijkertijd plaats vond met de nieuwbouw van Zorgcentrum Mariënborg dat werd uitgebreid met twee complexen aanleunwoningen (Mariënhorst en Mariëheuvel). In 1979 werd zelfs nog de Joanneskerk (onderdeel van het cultureel centrum met de namen De Borg, C-Drie en nu Idea aan de Willaertstraat) in gebruik genomen als parochiekerk. Pas rond 2000 zien we dat de maatschappelijke ontwikkelingen zich ook in Soest laten vertalen in een discussie over de toekomst van de vier parochies. Gekozen wordt, na eerst een intensieve samenwerking, al vanaf 1975 te komen tot de vorming van één (Willibrord-) parochie met nog vier kerkgebouwen. Het teruglopend kerkbezoek en de kosten verbonden aan het onderhoud van de gebouwen leidde in 2008 tot de sluiting van de Joanneskerk (Soesterveen) en een jaar later 2009 tot de sluiting van de Mariakerk in Soestdijk. Met een heuse processie door Soest werden de verschillende ornamenten uit deze kerk overgebracht naar de HH Petrus- en Pauluskerk. Sinds 2010 maakt RK Soest onderdeel uit van de HH Martha & Mariaparochie, die ook de katholieke gemeenschappen in Baarn, Eemnes, Bilthoven, De Bilt en Maartensdijk omvat.

Al eerder zagen we dat de kosten van de twee in Soest aanwezige parochiehuizen (St. Jozef en Ludgardus) niet meer in verhouding stonden tot de ontvangsten en de exploitatie daardoor niet meer sluitend te krijgen was. Zij werden beide begin jaren '70 afgestoten. In 2011 is echter nog wel een nieuw parochiecentrum gecreëerd in Soest dat de naam gekregen heeft van "De Sleutel" (deze naam is door Jan Menne †2011, oud CDA-wethouder in Soest, voorgesteld). De Zusters van O.L. Vrouw van Amersfoort, die een klooster hadden

in het Sint Jozefgesticht aan de Steenhoffstraat, hebben in 1958 nog een nieuwe locatie betrokken aan de Heideweg in Soest. Villa Buitenzorg bouwden zij om tot Regina Pacis. Het Sint Jozefgesticht (waar nu o.a. het Gildehuis, Museum Soest en de Historische Vereniging Soest – Soesterberg gehuisvest zijn) is in 1963 afgestoten, nadat bejaardencentrum Molenschot in Soest was gerealiseerd en de bewoners daar hun intrek hadden genomen. Ook de onderwijsfunctie werd door de zusters in Soest in 1962 volledig overgedragen aan leken. Dat betrof kleuterscholen aan de Ericaweg, Steenhoffstraat en Mariastraat. Ook de Sint Jozefschool werd door de zusters overgedragen en werd vanaf dat moment van een meisjesschool een gemengde school in combinatie met de voormalige jongensschool Bonifacius aan de Steenhoffstraat. Aan de Steenhoffstraat was ook nog een VGLO-school, die als naaischool door de zusters was geïnitieerd. Deze werd gesloten. Het klooster aan de Heideweg is in 1999 ook door de zusters verlaten. In de periode 2000 tot en met 2014 is dit gebouw nog in gebruik geweest door de paters Salesianen van Don Bosco, die daar hun Nederlands hoofdkantoor vestigden nadat ze uit Leusden waren vertrokken.

Ook de verschillende RK-organisaties zijn inmiddels opgegaan in meer algemene stichtingen en organisaties, zoals het Wijkverpleging het Wit-Gele Kruis, de RK Spaarbank (geïntegreerd binnen de RABO-bank), de RK Bibliotheek in de Openbare Bibliotheek. Het Groot Gaesbeeker Gilde is echter nog steeds actief en is nog in bezit van verschillende landerijen in Soest, waaronder het gildeterrein De Blaak. Dus zeker nog niet alle van oorsprong “katholieke” bezittingen zijn verdwenen, c.q. verdwenen uit het straatbeeld. Verschillende gebouwen zijn niet afgebroken maar verkocht en hebben inmiddels een andere functie gekregen (bijvoorbeeld het Sint Jozefgesticht, de oude pastorie van de Mariakerk en de Petrus en Pauluskerk).

In betrekkelijk korte tijd hebben we in Soest de opkomst en neergang van de roomse gebouwen mogen waarnemen. De explosieve groei na 1848 en daarna vanaf eind jaren '60 de geleidelijke afbouw tot in onze tijd. Actueel is het sluiten van kerken in de katholieke kerkprovincie (met name in het Aartsbisdom Utrecht) door de publicaties van kardinaal Eijk. Door het verminderde kerkbezoek en de terugloop aan financiële middelen zijn kerksluitingen onvermijdelijk. Eijk spreekt zelfs de verwachting uit dat binnen 15 jaar (het jaar waarin hij met emeritaat gaat) van de 300 roomse kerken in het Aartsbisdom er 20 zullen zijn overgebleven.¹¹ Natuurlijk werd deze opmerking hem niet in dank afgenomen. Inmiddels is ook in de protestante kerken van

Processie bij gelegenheid sluiting Mariakerk, foto René van Hal

Soest kerksluiting bespreekbaar geworden. In de grootste protestantse kerk van Soest (de PKN Protestantse Kerk Nederland) is onlangs een discussie gestart om van de vier PKN kerken in Soest naar twee kerken te gaan.

Endnotes:

- 1 Museum Ons Lieve Heer op Solder, Amsterdam.
- 2 Historische Vereniging Soest. Nederduitsch-Hervormde Gemeente Ds. J. J. Bos laatste alinea van hoofdstuk De Toren.
- 3 Historische Vereniging Soest. Nederduitsch-Hervormde Gemeente Ds. J. J. Bos laatste alinea
- 4 We moeten ons wel realiseren dat het beleven van het geloof natuurlijk in die tijd (net als in deze tijd) anders is dan tot een geloofsgemeenschap horen en daar ook ingeschreven staan. Pas veel later zien we een nadere verbijzondering van christelijke identiteiten en signaturen. Het is zeker in het begin van de Reformatie geen bewustwordingsproces, maar meer dat men zichzelf nog niet bekend tot hetgeen de Reformatie als nieuwe stroming wordt ingezet.(rvh)
- 5 Wikipedia Pierre Cuypers.
- 6 Uit de geschiedenis van Soest deel 3: De Petrus en Paulusparochie, uitgave van de "Historische Vereniging Soest"
- 7 1000 jaar Kerkgeschiedenis in de Provincie Utrecht, hoofdstuk Van Boerderij naar Waterstaatskerk door Marloes Soer
- 8 Boekwerk 60 jaar samen op weg; een stukje geschiedenis van de Mariaparochie te Soestdijk; geschreven door F.S.I. Knaapen.
- 9 Met hart en ziel; verleden, heden en toekomst van de Augustinessen van Heemstede. Uitgegeven t.g.v. het 75-jarig bestaan van de congregatie op 27 juni 1963.
- 10 1939-1989; Vijftig jaar Parochie H. Familie Soest-Zuid, P.J. v.d. Breemer.
- 11 15 maart 2015 Google. Tien misverstanden over kerksluiting in het Aartsbisdom.

De verhalen achter een 90-jarige voetbalvereniging

Boekbespreking: Van 'de Ploeg' tot 'SO Soest'.

Door Jan de Mos

Het elftal van Be Quick poseert vanwege het kampioenschap in 1933. Locatie: het voetbalveld op de Eng. Staande, van links naar rechts: Arie Kamerbeek (supporter), Willem Roest (bestuurslid), Bertus van Dorrestein, Theo Visser, Co van den Deijssell, Joh. Hom (voorzitter), Jan Zoetelief, Piet Dorrestein, Ko Wijnands (bestuurslid), Bertus Schalkx (elftal leider).

Midden, van links naar rechts: Teus Kaats, Janus Gros, Henk Wijnands.

Voorste rij, van links naar rechts: Karel Visser, keeper Kees Sieberink, Laurens Naathuis.

De voetbalvereniging SO Soest gaat een jubileumboek uitgeven ter gelegenheid van het 90-jarig bestaan. In de maanden april en mei wordt dit gevierd met diverse activiteiten. De presentatie van het boek is gepland op maandag 14 maart. Veel leden en oud-leden verwachten ze in het clubhuis van de vereniging, nieuwsgierig als zij zijn naar het boek dat onder meer de historie beschrijft van de vereniging. Radiopresentator Robbert Meeder zal de avond aan elkaar praten en schrijver Peter Beijer zal samen met voorzitter Ries de Jong, het eerste boek aan het oudste lid Toon van Megen (1929) overhandigen.

Peter Beijer, oud-bestuurslid en erelid van SO Soest, heeft zich vanaf de afgelopen zomer verdiept in bijzondere verhalen uit de geschiedenis van de vereniging. Het is een mooi verzorgd lees-

en kijkboek van 80 pagina's. Het boek begint natuurlijk met het oprichtingsverhaal. In 1926 was het vooral de verzuiling die de motivatie was tot het oprichten van "de Ploeg". Het was de Soester pastoors een doorn in het oog dat katholieken gingen voetballen bij "Soest" en "ESVAC" (de voorlopers van SEC). De pastoors hadden ook een grote invloed op de fusie in 1945 van Be Quick (de opvolger van "de Ploeg") en DIOS tot BDC. Verder valt te lezen dat voorzitter en onderwijzer Herman Ankone in 1970 de initiator was van de naamswijziging van BDC naar Sportorganisatie Soest. De rondgang langs verschillende locaties in Soest naar de voorlopig laatste locatie op de Bosstraat wordt uitgebreid beschreven.

Zomaar een greep uit de overige verhalen: diverse verkeringen zijn ontstaan rondom de voetbalvelden. Sommige van die relaties zijn gepromoveerd tot een huwelijk, een daarvan wordt beschreven. De veteraan Nico Gros maakte in 1967 op 37-jarige leeftijd zijn rentree in het eerste elftal. Marcel van der Lugt maakte in 1969 de gewaagde overstap van BDC naar SEC en hij ging een jaar later voetballen bij de profs van SC Gooiland (de club van radiopiraat Veronica). De komst in 1971 van de latere bondscoach Jan Zwartkruis naar SO Soest bracht de club veel succes. De absolute top was het verblijf van het eerste elftal in de hoofdklasse. Tegenwoordig speelt SO Soest in de eerste klasse op zondag.

Het boek is voor de leden van SO Soest bijna "verplichte kost". Historieliefhebbers kunnen eveneens hun hart ophalen aan de bijzondere verhalen van markante Soesters. Het boek kost € 24,95 en is verkrijgbaar in de Soester boekhandels en bij Troefmarkt Harry Janmaat. Het boek is ook te bestellen bij Peter Beijer (peter-beijer@hetnet.nl)

Titel: Van 'de Ploeg' tot 'SO Soest' - De verhalen achter een 90-jarige voetbalvereniging. Auteur: Peter Beijer, ISBN: 978-90-902944-8-3

*Heidewijck te Soesterberg, jarenlang de
dokterswoning, foto uit 2010 door Bert van As
(Rijksdienst Cultureel Erfgoed)*

Huisartsenhulp in Soesterberg in de 20ste eeuw

Het is alweer enige tijd geleden dat de gezondheidszorg in Soesterberg in dit blad aandacht heeft gekregen, om precies te zijn in het Herfstnummer 2014. Dit keer wordt de gezondheidszorg, en met name de huisartsenhulp van de 20ste eeuw beschreven.

Door Jan de Mos

Huisartsenhulp in de 20^e eeuw

De wijkverpleging voor Soesterberg werd in 1922 ook nog verleend vanuit Zeist. De gemeente Soest kende hiervoor een subsidie toe van fl 150. Pas in 1926 werd een afdeling Soesterberg opgericht van "Het Groene Kruis". Het dagelijks bestuur bestond uit de heer Janssen, voorzitter, mevrouw Desta, secretaresse, en de heer van den Berg, penningmeester. De doctoren Brouwer en Reijnders stelden zich beschikbaar voor de Commissie van Advies.

Ook de geneeskundige zorg in Soesterberg werd in 1922 nog verleend vanuit Zeist. Dat was dr. J.M.C. O'Brien uit Huis ter Heide. Assistentie werd verleend door artsen van de in 1913 opgerichte Luchtvaartafdeling (LVA). Een van de eerste was dr. F.H. Reijnders, chef van de medische vliegdiens te Soesterberg, die ook enige tijd praktijk hield in hotel-pension Nellysteijn van de familie De Vries-Hogesteijn. Deze Franciscus Henricus Reijnders (1889) was afkomstig uit Roermond, zoon van Jacobus Franciscus Hubertus Reijnders en Barbara Josephina Maria Hermens.

Als chef van de medische vliegdiens te Soesterberg bestudeerde F.H. Reijnders in 1921 waarom sommige piloten wel een zachte landing konden maken - "diepte" konden zien - en anderen niet. In 1925 trouwt dr. Reijnders in Soest met de dochter des huizes Nelly de Vries van het pension Nellysteijn. Reijnders liet er nog een ziekenzaaltje bijbouwen (zie foto Nellystein). In 1930 vertrok hij en vestigde zich in Schipluiden als huisarts.

Ook dr. S.G.T. Bendien uit Zeist, sinds de oprichting van de LVA burgerarts en chef van de geneeskundige buitendienst, verleende soms assistentie. Deze joodse arts pleegde in 1942 zelfmoord na te zijn verhoord door de politie.

O'Brien kreeg voor zijn diensten van de gemeente Soest een vergoeding van fl 300 per jaar, in 1934 verhoogd tot fl 400. Dr. Brouwer, een in Soesterberg wonende arts, verleende af en toe ook praktische hulp. O'Brien bleef in functie tot mei 1939. Daarna werden zijn taken overgenomen door J.H.A. Rupert, gemeente-arts van Soest, die op zijn beurt per 1 april 1941 in Soesterberg officieel werd opgevolgd door dr. A. Th. M. Splinter, de eerste eigen dorpsarts, die zich hier al een jaar eerder als huisarts had gevestigd. Latere waarnemers waren dr. M. Barkey Wolf (1943), dirigerend officier van gezondheid bij de LVA, en dr. Van de Helm (1947), beiden uit Huis ter Heide, en dr. Schook uit Den Dolder.

Nelleijsteijn, naast pension was het ook een tijdje dokterswoning met zelfs ziekenzaaltje

De eerste dorpsarts, Dr. Ary Theodorus Mary Splinter, was op 24 januari 1912 in Amsterdam geboren. Hij trouwde in diezelfde plaats op 14 november 1940 met Maria (Muis) Cammaert (1909-1992), verpleegkundige. Zij kregen vier kinderen. Zij vestigden zich in Soesterberg direct na het huwelijk in 1940 aan de Rademakerstraat 24 en verhuisden in 1945 naar de markante villa Heidewijk aan de Amersfoortschestraat 3, de latere Banningstraat. (Foto Splinter en echtgenote aan de dis, 1945). Hij was actief voor het Rode Kruis en was ook bestuurder en cursusleider van de EHBO (40 jaar) en bestuurder van het Soester Natuurbad (18 jaar). Als tweede arts vestigde zich in 1959 J.C. Lucas, Simon Stevinlaan 1 (later Prof. Lorentzlaan 21), even later gevolgd door A.J.W Hagendoorn, Oude Tempellaan 6. Toen waren er dus drie huisartsen in Soesterberg gevestigd. Een aantal jaren later werd Hagendoorn opgevolgd door F.P. Prause op hetzelfde adres.

Dr. Splinter had na zijn artsenopleiding eerst twee jaar in het O.L.V. Gasthuis in Amsterdam gewerkt, voordat hij zich in 1940 in Soesterberg vestigde en daar bleef tot aan zijn pensionering. Hij nam geen blad voor de mond en was erg direct, wat hem ongeschikt maakte voor de politiek. Er zijn vele anekdotes over zijn botte optreden, waar een boekje mee te vullen zou zijn. Zo kwam hij een keer in de volle wachtkamer, spreekuur op afspraak was er toen nog niet, en vroeg: "wie komen er voor rugklachten? Heb je een hemd aan? Nee, ga dan maar naar huis.". Als gemeente-arts werd hij ook

vaak bij ongelukken geroepen, waarbij hij zich ergerde aan de vele kijkers. Toen iemand flauw viel bij het zien van een gewonde bulderde hij met harde stem: "donder dan op als je niet tegen bloed kunt, wat doe je hier". Hij was ook snel in zijn diagnose. Zo riep hij keer bij een ongeval waarbij een jongen zijn been had gebroken: "Afvoeren, poot kapot.". Ook over euthanasie en abortus had hij zo zijn eigen opvattingen. "Als een jong meisje uit een keurig gezin op het spreekuur komt en om abortus vraagt moet je

Dokter Splinter met aan zijn rechterzijde zijn echtgenote

dat dan weigeren? Moet ik dan zeggen: laat maar zitten? Dan help je toch zo'n kind, want wat is zo'n griet van eenentwintig nog waard op de huwelijksmarkt met een kind van zes? Wie moet zo'n schaap opvoeden? Afstand doen zeggen ze dan. Maar het is geen pak kranten waar je afstand van doet, daar maak je geen geintjes over.". Ook over geld verdienen sprak hij zich duidelijk uit. "Ik heb nooit een praktijk gehad van drieduizend zielen (wat toen een gangbare norm was, jdm) en ik heb toch redelijk kunnen leven en m'n vier zonen allemaal kunnen laten studeren. Maar misschien leef ik nu in een andere tijd. Tegenwoordig praten ze wat gemakkelijker over twee en drie ton. Ik heb nooit dure dingen gehad. Dokters hoeven toch niet in een Ferrari of Jaguar te rijden? Da's toch van de gekke?"

Soesterberg en de artsenoproer

Op 3 maart 1982 geeft dr. Lucas een receptie vanwege zijn 25-jarig jubileum als arts, waarvan 24 jaar in Soesterberg. Een maand later, op 1 april 1982, neemt dr. Splinter na 42 jaar trouwe dienst afscheid als huisarts van zijn dorp. Op 24 april geeft hij een afscheidsreceptie in 't Zwaantje. Als afscheidscadeau kreeg hij van zijn patiënten een tuinameublement. Er was bij het afscheid van dr. Splinter enige commotie, die een schaduw wierp over de feestelijkheden. Splinter was namelijk met beide plaatselijke artsen (Lucas en Prause) overeengekomen dat zijn praktijk tussen beiden zou worden verdeeld. Maar dat was tegen de zin van zijn patiënten. De twee andere artsen, Lucas en Prause, stelden zich op het standpunt dat het dorp net groot genoeg was om twee praktijken rendabel te kunnen laten draaien en wilden daarom niet samenwerken met een eventuele

opvolger van Splinter. De emoties liepen in het doorgaans rustige vliegdorp hoog op. Er waren hearings en protestacties, er werd zelfs een kort geding gevoerd. De derde arts, dr. G. P.J. de Kanter, had zich inmiddels vrij gevestigd aan de Rademakerstraat 1. Na een aantal bemiddelingspogingen mocht deze derde arts toch nog blijven. Dr. Splinter overleed op 19 juli 1989 te Amersfoort op 77 jarige leeftijd.

In de 21^e eeuw zijn er nog steeds drie huisartspraktijken in Soesterberg. De huisartsenpost is - net als in de vorige eeuw - nog steeds gezamenlijk met de artsen uit Zeist, nu in het Zeister ziekenhuis.

bronnen: *"De geschiedenis van Soesterberg en directe omgeving tot de 20^e eeuw"* aangevuld met *"Soesterberg en de artsenoproer, huisarts Splinter kijkt nog even terug in de tijd"*, Soester Courant 31 juli 1996.

Banningstraat 3 – Villa Heidewijck

In 1903 liet de familie Pichot de villa Heidewijck als buitenplaats bouwen aan de Banningstraat 3. De ontwerper was Jan Stuyt, een bekende Amsterdamse architect. Pichot was bankdirecteur in Amsterdam en de familie gebruikte het huis alleen gedurende de zomermaanden. Later nam zijn zoon er zijn intrek.

In 1941 werd de villa bewoond door familie Scheffer, wiens huis aan de oude Schoolweg moest wijken voor de uitbreiding van het vliegveld. Kort na de oorlog werd het huis verkocht aan huisarts Splinter, die er ook zijn huisartsenpraktijk vestigde. Fam. Klarenbeek heeft Heidewijck gekocht van de familie Splinter. Het is door hen gerestaureerd en is bij hen in gebruik als woonhuis.

BRONGERSLEZING 29 april 2016

Dit jaar zal er weer een Brongerslezing zijn. Deze tweejaarlijkse gebeurtenis beoogt een ontmoetingsplatform te

bieden aan geïnteresseerden in historie en erfgoed in de regio Eemland. Zowel leden van de OVF als van de Historische Kring Hoogland, de Historische Kring Leusden, de Historische Vereniging Soest-Soesterberg en de Historische Vereniging Bunscoote zijn hierbij van harte welkom.

Dit jaar hoopt *Timo d'Hollosy*, stadsarcheoloog in Amersfoort, de lezing te verzorgen. De titel van zijn lezing is "Dodendans: belevenissen bij het opgraven van skeletten in Amersfoort"

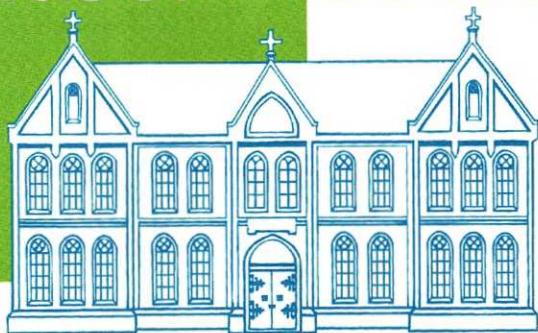
De Brongerslezing vindt plaats op vrijdagavond 29 april a.s. in het gebouw van de RCE, Smallepad 5 te Amersfoort, aanvang 20.00 uur.

Voorafgaande aan de lezing, vanaf 18.30 uur, is er een ontmoeting, waarbij gezorgd wordt voor "soep en brood". Ook kunt u dan kennis maken met de activiteiten van de historische verenigingen in onze regio.

De "*Blue Suspenders*" zullen de muzikale omlijsting van de lezing verzorgen, evenals een muzikaal intermezzo tijdens de lezing.

Deelname is gratis voor leden van de OVF en de andere historische verenigingen uit de regio Eemland. Wel moet u zich aanmelden als deelnemer door middel van een (e-mail)bericht aan P. Jonkman, Ternatestraat 38, 3818 CR Amersfoort / p.jonkman@kpnmail.nl. Daarbij vermelden met hoeveel personen u komt, of u gebruik maakt van de maaltijd en van welke vereniging u lid bent.

Museum Soest

Historie en wisselexposities

Openingstijden: het gehele jaar op zaterdag en zondag
van 13.30 tot 17.00 uur

(In de periode van 1 juli tot en met 31 oktober ook op woensdagmiddag, op dezelfde tijden).

In dit museum vindt u historie en wisselexposities. Vanaf
11 maart 2016 tot en met 12 juni 2016 kunt u de volgende
wisseltentoonstellingen bekijken:

- Een expositie van pentekeningen en schilderijen van
kunstenares Gabi Lenarduzzi
- In het kader van Industrieel Erfgoed een expositie van Smurfit
Kappa en Foxboro. Smurfit Kappa, vroeger bekend onder
de naam Mercurius, is een bedrijf dat van golfkarton allerlei
verpakkingsmateriaal maakt. Foxboro was een gerenomeerd
bedrijf in meet- en regelapparatuur, over het verleden van dit
bedrijf heeft u in het Lentenummer 2015 een artikel van Piet van
Elteren kunnen lezen. Naast de permanente expositie van Foxboro
is er dus tijdelijk extra veel over Foxboro te bezichtigen.

Leden van de Historische Vereniging Soest - Soesterberg
hebben vrij toegang tot het museum.

Meer informatie: www.museumsoest.nl - info@museumsoest.nl

Museum Soest
Steenhoffstraat 46
3764 BM Soest
035-6023878

Historische Vereniging Soest - Soesterberg

Opgericht 8 mei 1980

De leden van de Historische Vereniging Soest - Soesterberg werken in een aantal werkgroepen om onderzoek te doen en gegevens vast te leggen.

Voor nadere informatie kunt U met de contactpersonen overleggen, te weten:

Genealogie:	Wim Routers	routers@xmsnet.nl	035-6010169
Mondelinge geschiedenis:	Wim de Kam	wpdekam@kpnmail.nl	035-5880048
Commissie ruimtelijke kwaliteit:	Gérard Derks	gjm.derks@chello.nl	026-3644051
Evenementen commissie:	Hanneke Roskam	hanneke@roskam.nu	035-6018750
Wergroep Soesterberg:	Henk Schimmel	histversoesterberg@gmail.com	0346-351690
Website en Verdwenen Soest:	René van Hal	halrenevan@xsmnet.nl	035-6020573
Redactiecommissie:	Dick van Fulpen Piet van Elteren, Ton Hartman		
Redactie-adres	Ton Hartman,	Birkstraat 109, 3768 HD Soest - ton.hartman@telfort.nl	035-7851770
Layout	Menno Zweers	(Omslag Wim Routers)	

De contributie per jaar:

€ 20,00 voor leden in Nederland - € 35,00 voor leden in het buitenland - € 35,00 voor het bedrijfsleven - Betaling contributie op rekeningnummer NL66RABO0359902235
Losse oude nummers: Verkrijgbaar bij het redactieadres Leden € 2,50 Niet leden € 5.00

Copyright - Historische Vereniging Soest - Soesterberg

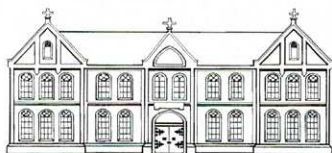
Indien niet anders aangegeven komen de afbeeldingen uit de collectie van de HVS en/of uit het Gemeente Archief Soest

Alle rechten voorbehouden. Overname uit deze uitgave is alleen toegestaan na schriftelijke toestemming van het bestuur van de Historische Vereniging Soest - Soesterberg. Redactie en bestuur zijn niet verantwoordelijk voor de inhoud van de aangeboden kopij en beeldmateriaal.

De HVS is een erkende ANBI organisatie

Volgende editie verschijnt half juni 2016
Zie www.hvsoest.nl voor meer informatie

HISTORISCHE VERENIGING
SOEST/SOESTERBERG

Historische vereniging
Soest/Soesterberg
www.hvsoest.nl
Steenhoffstraat 46
3764 BM Soest

Drukwerk verzorgd door:

PRACTICUM
www.practicum.nl